

Sukupuolten tasa-arvo valtion resurssiohjaamalla nuorisotoimialalla

Milla Paumo

SUKUPUOLTEN TASA- ARVO VALTION RESURSSIOHJAAAMALLA NUORISOTOIMIALALLA

Milla Paumo

© Opetusministeriö, Nuorisotutkimusverkosto | Nuorisotutkimusseura & Milla Paumo, 2009.

Nuorisotutkimusverkosto | Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisu 29.

ISBN: 978-952-5464-63-4 (PDF)

Taitto: *Minna Laukkanen*

Nuorisotutkimusverkosto

Asemapäällikönkatu 1

00520 Helsinki

www.nuorisotutkimusseura.fi

Julkaisutilaukset: tilaukset@nuorisotutkimus.fi

SISÄLLYSLUETTELO

Esipuhe	4
Johdanto	5
Kysely valtakunnallisille järjestöille, palvelujärjestöille ja nuorisotyötä tekeville järjestöille	7
Taustatiedot	8
Henkilöstö ja jäsenistö	10
Sukupuolisensitiivinen toiminta	14
Lopuksi	20
Harkinnanvaraiset avustukset	21
Kuntien nuorisotoimi	22
Verkkonuorisotyö	25
Nuorten vaikuttajaryhmät ja Suomen Lasten parlamentti	26
Työpajatoiminta	27
Etsivä työparitoiminta	29
Iltapäiväkerhotoiminta	30
Muut toimijat	31
Nuorisotyön koulutus	32
Sukupuolisensitiivisyys ammattikorkeakoulujen nuorisotyön koulutuksessa	34
Keskeiset tulokset ja toimenpide-ehdotukset	35
Lähteet	38
<i>Liite: Webropol-kysely</i>	<i>39</i>

ESIPUHE

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta velvoittaa viranomaisia edistämään sukupuolten tasa-arvoa kaikessa toiminnassaan. Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (2007–2011) edellyttää, että toimenpiteiden ja päätösten vaikutuksia arvioidaan sukupuolen näkökulmasta kaikissa ministeriöiden merkittävässä hankkeissa ja prosesseissa, kuten jokavuotisen talousarvion valmistelussa.

Opetusministeriö vastaa nuorisotyön ja -politiikan yleisestä kehittämisestä ja rahoittaa sitä yhteensä noin 55 miljoonalla eurolla vuonna 2009. Rahoitus kohdistuu muun muassa valtakunnallisiin nuorisojärjestöihin, nuorisotyön palvelujärjestöihin ja nuorisotyötä tekeviin järjestöihin, kuntien nuorisotyöhön, valtakunnallisiin nuorisokeskuksiin, hallituksen lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman toimeenpanoon, nuorisotyön kehittämiseen ja tietohuoltoon, nuorisotilojen rakentamiseen, työpajatoimintaan, tieto- ja neuvontapalveluihin ja iltapäiväkerhotoimintaan.

Opetusministeriön resurssiohjaamalla nuorisotoimialalla sukupuolivaikutusten arvioinnin tekee tällä hetkellä haasteelliseksi sukupuolen mukaan kootun tiedon niukka saatavuus tai hajanaisuus. Tämän vuoksi opetusministeriön nuorisoyksikkö tilasi Nuorisotutkimusverkostolta selvityksen, jossa tarkasteltaisiin resurssien sukupuolittaista jakautumista: miten ja millä tavoin sukupuolet ovat edustettuina valtion resurssiohjauksen alaisessa toiminnassa ja miten tasa-arvonäkökulma heijastuu toiminnan sisällöissä.

Valmistunut selvitys muodostaa hallituksen tasa-arvo-ohjelman toimeenpanon kannalta välttämättömän tietopohjan. Siinä esitetyt toimenpide-ehdotukset antavat eväitä jatkoselvityksiä ja kehittämistoimia koskevalle pohdinnalle.

Haluan kiittää Nuorisotutkimusverkostoa tästä hyödyllisestä selvityksestä, erityisesti korkeakouluharjoittelija *Milla Paumoa*, joka selvityksen laati, sekä erikoissuunnittelija *Kaisa Vehkalahtea* ja tutkija *Veronika Honkasaloa*, jotka antoivat hänelle taustatukea. Kiitos myös kaikille niille järjestöille, jotka vastasivat Milla Paumon lähettämään erilliseen kyselyyn. Lisäksi kiitoksen ansaitsevat kartoituksen kannalta olennaisia tietoja luovuttaneet sivistystoimentarkastaja *Erik Häggman* Länsi-Suomen lääninhallituksesta, lehtori *Erja Anttonen* Humanistisesta ammattikorkeakoulusta, yliopettaja *Anu Haapala* Mikkelin ammattikorkeakoulusta, kuntien nuorisotoimen yhteyshenkilöt, tilastotoimitsija *Jorma Peussa* ammattiliitto JHL:stä, projektisuunnittelija *Leena Tuuttila* Helsingin kaupungin Netari.fi.hankkeesta, tutkija *Jani Merikivi* Nuorisotutkimusseurasta, Suomen Lasten Parlamentin istuntopäällikkö *Eero Nerelli-Antell* sekä ylitarkastaja *Marianne Portin* Opetushallituksesta.

Olli Saarela

Nuorisoyksikön päällikkö
Opetusministeriö

JOHDANTO

Nuorisotoimialalla työskentelee laaja kirjo erilaisia tahoja kunnista ja kouluista aina verkossa tapahtuvaan nuorisotyöhön. Tällä hetkellä on kuitenkin hyvin niukasti tietoa saatavilla siitä, millä tavalla sukupuolten tasa-arvo toteutuu nuorisotoimialalla. Lasten ja nuorten näkökulmasta sukupuolten tasa-arvon käsitteleminen vapaa-ajan yhteydessä saattaa olla haasteellista. Nuorisotoimintaa kuvaa useimmiten osallistumisen vapaa-ehtoisuus. Tästä huolimatta kaikki lapset ja nuoret eivät kuitenkaan ole samassa asemassa vapaa-ajanvieton ja harrastamisen suhteen. Tässä raportissa selvitetään resurssien sukupuolittaista jakautumisen palveluiden käyttäjien eli tyttöjen ja poikien kesken. Selvityksen toisena tavoitteena on tarkastella nuorisotoimialan työntekijäkunnan sukupuolijakaamaa. Tilastotietoa alan ammattikunnan sukupuolittaisesta jakautumisesta tarvitaan sukupuolten tasa-arvon toteutumisen valvomiseksi. Lopuksi sukupuolisensitiivistä sisältöä on pyritty selvittämään nuorisotyön koulutuksen ja vuosittain rahoitettujen järjestöjen toiminnan osalta.

Sukupuolten välistä tasa-arvoa voidaan lähestyä monesta eri näkökulmasta. Kartoituksen näkökulma pohjautuu hallinnolliselle sukupuolten välisen tasa-arvon määritelmälle. Sukupuolten välisellä tasa-arvolla tarkoitetaan tässä selvityksessä sitä, että kaikilla ihmisillä tulee olla vapaus kehittää henkilökohtaisia kykyjä ja tehdä valintoja ilman tiukkoja sukupuoliroolien asettamia vaatimuksia. Naisten ja miesten mahdollisesti erilaista käyttäytymistä, tarpeita ja haluja arvostetaan, arvioidaan ja suositaan tasa-arvoisesti. Tähän liittyy myös oikeudenmukaisuuden periaate resurssien ja etujen jakamisessa sukupuolten välillä. Sukupuolisensitiivisyys tarkoittaa yksinkertaistettuna sukupuolinäkökulman huomioimista yhteiskunnan kaikilla tasoilla. Sukupuolisensitiivisyys tarkoittaa, että sukupuolten väliset mahdolliset erot tunnustetaan ja niiden merkitykset tehdään näkyviksi. (www.eurofem.net/valtavirtaan)

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta velvoittaa viranomaisia edistämään sukupuolten välistä tasa-arvoa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti kaikessa toiminnassaan sekä vakiinnuttamaan tasa-arvoa varmistavat toimintatavat asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Viranomaisten tulee erityisesti muuttaa niitä olosuhteita, jotka estävät tasa-arvon toteutumista. Laki velvoittaa työnantajia edistämään tasa-arvoa muun muassa kannustamalla sekä naisia että miehiä hakeutumaan avoimena oleviin tehtäviin, edistämällä naisten ja miesten tasapuolista sijoittumista eri tehtäviin ja luomalla yhtäläisiä mahdollisuuksia uralla etenemiseen sekä edistämällä tasa-arvoa työehtoissa, erityisesti palkkauksessa. Mikäli palvelusuhteessa on vähintään 30 työntekijää, tulee työnantajan vuosittain laatia muun muassa palkkausta ja muita vastaavia palvelussuhteen ehtoja koskeva tasa-arvosuunnitelma. (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 8.8.1986/609.)

Hallituksen tasa-arvo-ohjelman tavoitteena vuosina 2008–2011 on muun muassa edistää sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen toteutumista, kaventaa sukupuolten palkkaeroja, edistää naisten urakehitystä, lieventää koulutusalojen ja ammattiryhmien eriytymistä sukupuolen mukaan ja lisätä tasa-arvotietoisuutta kouluissa. Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen tarkoittaa toimenpiteiden ja päätösten välittömien ja välillisten vaikutusten arviointia sukupuolen näkökulmasta. Ministeriöiden tulee valtavirtaistaa sukupuolinäkökulma lainvalmistelussa, talousarvioprosessissa ja muissa merkittävisissä hankkeissa. Koulutusalojen ja ammattien segregatiota lievennetään muun muassa sisällyttämällä sukupuolitietoista opetusta opettajankoulutukseen ja opettajien täydennyskoulutukseen. (Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2008–2011)

Hallituksen lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmassa vuosille 2007–2011 korostetaan, että tyttöjen ja poikien mahdollisesti erilaiset tarpeet tulee ottaa huomioon niin lastensuojelun toimissa kuin myös lasten ja nuorten harrastustoimintaa ja osallistumista kehitettäessä. Lisäksi ohjelmassa kiinnitetään huomiota koulutusalojen ja ammattiryhmien eriytymiseen sukupuolen mukaan ja todetaan, että segre-

gaation lieventämiseksi tarvitaan toimenpiteitä, jotka vaikuttavat muun muassa asenteisiin koulutus- ja ammatinvalinnoissa. (Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelma 2007–2011)

Paitsi lakivelvoitteisena asiana, sukupuolten tasa-arvoa on käsitelty myös ihmisoikeusnäkökulmasta. Sukupuolten tasa-arvo on osa vuonna 1942 Maailman nuorisoneuvoston hyväksymää nuorten oikeuksien julistusta (<http://www.senu.fi/index.php?90>). Julistuksen teemat ovat mukana YK:n ihmisoikeuksien julistuksessa (1948). Nuorten oikeudet otettiin huomioon myös Suomessa, kun rakennettiin kylmän sodan jälkeistä nuorisotyötä. Suomi on ratifoinut yleisimmät ihmisoikeuksia koskevat kansainväliset asiakirjat, jotka velvoittavat sopimusmaiden hallituksia. Ihmisoikeusnäkökulmaa esitellään esimerkiksi Friidu – tyttöjen ja naisten ihmisoikeudet -raportissa sekä Fredi – pojat, tasa-arvo ja ihmisoikeudet -koosteessa.

Opetusministeriön nuorisoyksikkö vastaa nuorisotyön ja -politiikan yleisestä kehittämisestä. Palvelujen laadun ja tarjonnan takaamiseksi tarvitaan tietoa niiden käyttäjistä. Kun sukupuoli otetaan yhtenä tekijänä huomioon palveluita suunniteltaessa ja toteutettaessa, palvelut saadaan vastaamaan entistä paremmin käyttäjien tarpeita.

Sukupuolen mukaan tilastoitu tieto palveluiden käyttäjistä ja alan työntekijöistä osoittaa tasa-arvolutuvuuden tietoista huomioimista. Ilman tätä tietoa on mahdotonta arvioida sukupuolten tasa-arvon toteutumista ja siten resurssien tasa-arvoista jakautumista. Tasa-arvon edistäminen on jatkuva prosessi, jota on vaikea edistää irrallaan muusta toiminnasta. Siksi se on liitettävä osaksi päätöksentekoa, suunnittelua ja toteutusta. Sukupuolta voidaan ajatella yhteiskunnallisena ja kulttuurisena konstruktiona, jossa voidaan paikantaa tytöille ja naisille ja pojille ja miehille oma historiansa. Tätä kautta voidaan myös purkaa niitä stereotyyppisiä sukupuolioletuksia, joita yhteiskunta tämän oletuksen pohjalta asettaa. Jokainen nuori on yksilö, enemmän kuin sukupuolensa ja ikänsä summa. Tämän ajattelutavan kautta herkitetään kohtaamaan ja suuntaamaan palveluja myös niille nuorille, joiden identiteetti ei sovi sosiaalisen sukupuolen perinteiseen kategoriaan.

Tämä kartoitus toimii alustana syvällisemmälle pohdinnalle siitä, mitä tasa-arvo ja sukupuolisensitiivisyys nuorisotyön kehyksessä merkitsevät. Selvitys on peruskartoitus, joka ei mittaa tasa-arvon tilaa tai kokemusta tai kartoita esimerkiksi seksuaalisen häirinnän esiintymistä. Selvityksen tehtävänä on kartoittaa enemminkin asenteita sukupuolten tasa-arvoa kohtaan ja sukupuolten määrällistä esiintymistä nuorisotoimialalla. Kartoituksen pohjalta voidaan järjestää mahdollisia jatkotoimenpiteitä ja kehittämistoimia. Tasa-arvokartoituksen materiaalin keräämisen, koontin ja raportoinnin tuotti Nuorisotutkimusverkoston korkeakouluharjoittelija Milla Paumo keväällä 2009.

Selvitys etenee siten, että alussa luodaan katsaus niihin järjestöihin, jotka saavat opetusministeriön vuosittaista toiminta-avustusta ja selvitetään naisten ja miesten osuuksia näiden järjestöjen rakenteissa. Tämän jälkeen puretaan auki kyselyn osioita, joissa tiedusteltiin näkemyksiä sukupuolten välisen tasa-arvon ja sukupuolisensitiivisen toiminnan suhteen. Selvityksen toisessa osiossa kartoitetaan tasa-arvotilannetta muun muassa harkinnanvaraisten avustusten, kuntien nuorisotoimien, verkkonuorisotyön ja koulutuksen suhteen. Selvityksen lopussa esitetään keskeiset tulokset ja pohditaan näiden pohjalta kehittämis- ja toimenpideideoita.

KYSELY VALTAKUNNALLISILLE JÄRJESTÖILLE, PALVELUJÄRJESTÖILLE JA NUORISOTYÖTÄ TEKEVILLE JÄRJESTÖILLE

Opetusministeriö myöntää vuosittain toiminta-avustusta valtakunnallisille järjestöille, palvelujärjestöille ja nuorisotyötä tekeville järjestöille. Ministeriö luokittelee järjestöt poliittisiin nuoriso- ja opiskelijajärjestöihin, nuorison etujärjestöihin, nuorison kulttuuri- ja harrastusjärjestöihin, uskonnollisiin nuorisojärjestöihin, varhaisnuorisotyöjärjestöihin, nuorisotyön palvelujärjestöihin ja muihin nuorisotyötä tekeviin järjestöihin.

Tässä raportissa järjestökenttää tarkastellaan kokonaisuutena, eikä yksittäisiä järjestöjä ole tarkoitus nostaa esille. Tarkoitus on luoda yleiskuva nuorten parissa työtä tekevien järjestöjen sukupuolten välisen tasa-arvon tilasta, ei paikasta. Tutkimuksen otantajoukon yleistiedot saatiin opetusministeriön nuorisoyksikössä 2.12.2008 ajetuista järjestöavustusten koontilistoista, joiden ulkopuolelle jäi kolme järjestöä. Näiden järjestöjen jääminen kyselyn ulkopuolelle johtui joko avustuksen myöntämättömyydestä, järjestön vasta-alkaneesta toiminnasta tai järjestöjen siirtämisestä toisen luokituksen alle.

Näin kartoitukseen valikoitui 120 järjestöä, joita lähestyttiin sähköpostin välityksellä. Järjestöjen yhteystiedot hankittiin internetistä järjestön kotisivujen kautta ja kysely kohdistettiin organisaatiossa henkilölle, joka toimii järjestön toiminnanjohtajana, puheenjohtajana tai pääsihteerinä. Tämän tiedon puuttuessa kyselyyn vastaajia tavoiteltiin järjestön yleisen sähköpostiosoitteen kautta. Kysely toteutettiin Webropol- kyselysovelluksen avulla ja kyselyn linkki liitettiin sähköpostiviestiin. Kysely koostui 27 kysymyksestä, jotka jakautuivat kolmeen osioon: 1) järjestön taustatietoihin, 2) henkilöstön ja jäsenistön sukupuolijakaumaan sekä 3) järjestön mahdolliseen sukupuolisensitiiviseen toimintaan (ks. liite). Vastausaikana 4.3.–24.3.2009 tavoitettiin 75 järjestöä, eli 63 prosenttia kokonaismäärästä.

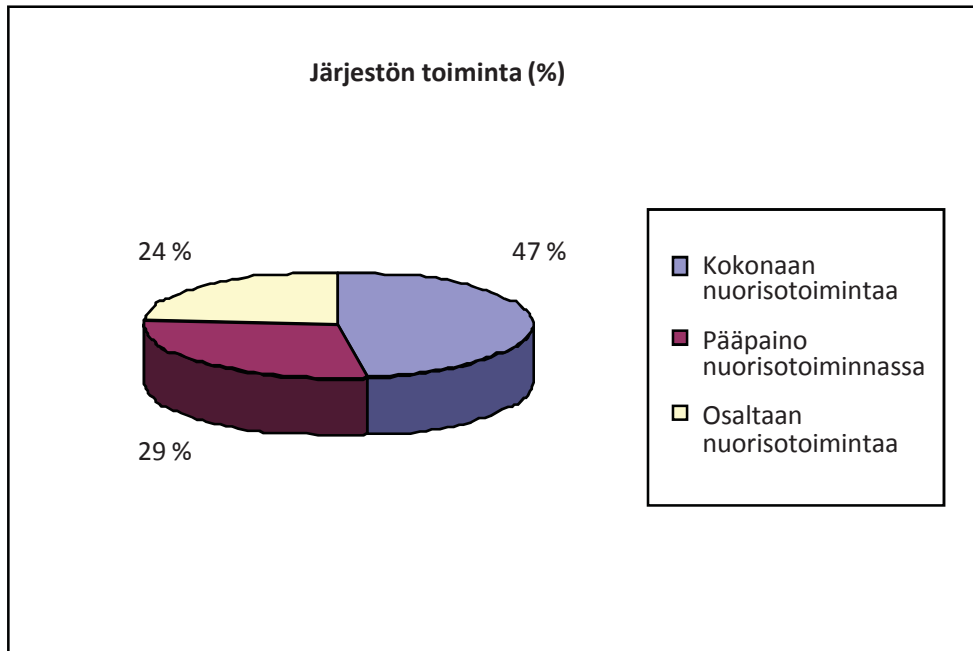
Vastauksia ”karhuttiin” kahdesti: sekä sähköpostin että puhelimen välityksellä. Puhelimitse selvisi myös syitä kyselyyn vastaamattomuuteen: kiire, asiaa ei koettu merkittäväksi järjestön toiminnan kannalta tai vastaaja koki olevansa kykenemätön antamaan organisaatiosta kyselyssä haluttua tietoa. Koska vastaajien voi kuitenkin olettaa olevan organisaationsa keskeisiä luottamushenkilöitä, voidaan lähteä oletuksesta, että ne, jotka kyselyyn ovat vastanneet, puhuvat yhdistyksensä ”äänellä”, eivätkä yksityisinä henkilöinä. Vastaajien henkilökohtaisista ominaisuuksista, kuten iästä ja sukupuolesta, ei sinänsä tässä kartoituksessa olla kiinnostuneita, vaikka aihe sukupuolten tasa-arvoa käsittelee. (Pyykkönen 2007, 12.)

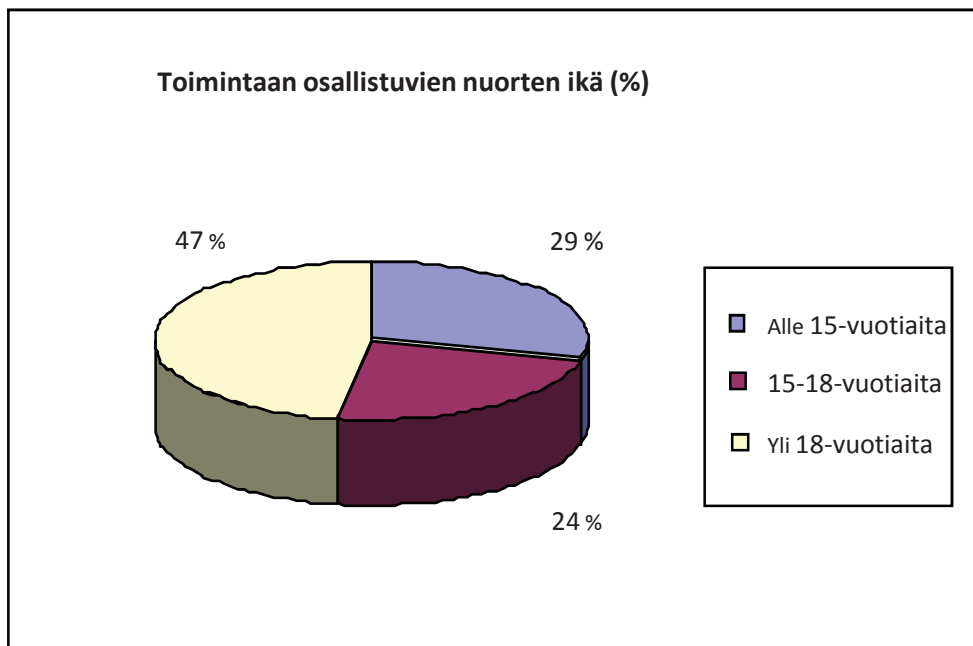
Taustatiedot

Hieman vajaa puolet vastanneista järjestöistä järjestää päätoimisesti nuorisotoimintaa, mikä selviää kuviosta 1. Asteittain vähemmän nuorisotyötä painottavat järjestöt jakautuvat keskenään melko tasaisesti.

KUVIO 1. Kyselyyn vastanneiden järjestöjen toiminta

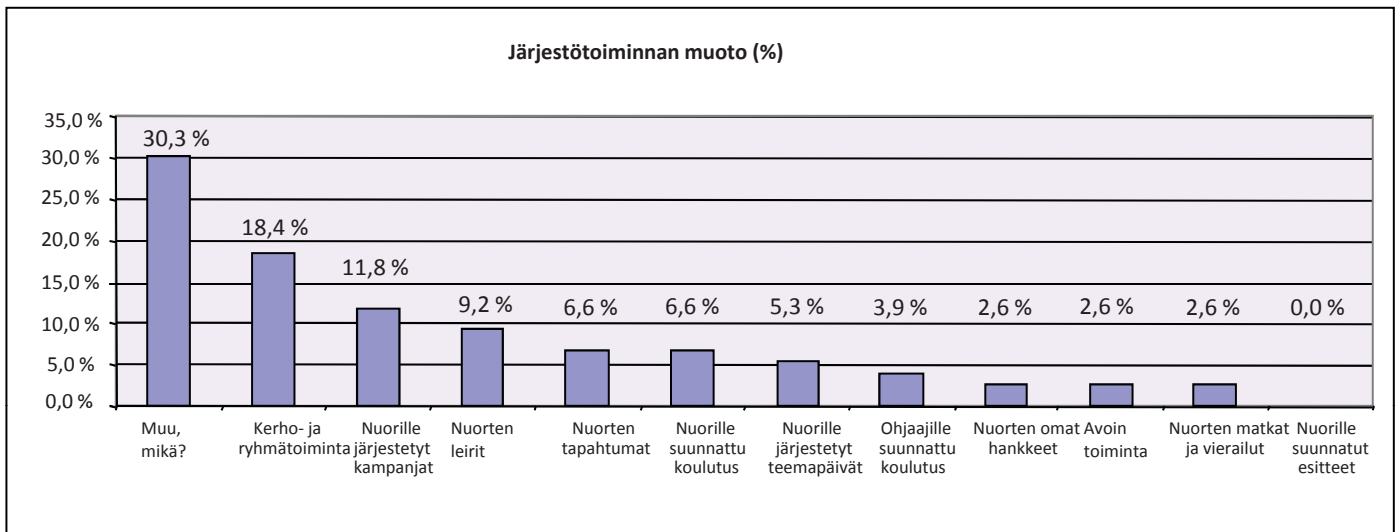
Kyselyn tavoittamat järjestöt ovat suuntautuneet erityisesti nuorten aikuisten parissa järjestettävään toimintaan. Yli 18-vuotiaiden toimintaa järjestävien järjestöjen joukko on kovin heterogeeninen. Kartoitukseen vastanneet järjestöt eivät painotu esimerkiksi tietyn ikäisille nuorille toimintaa tarjoaviin, poliittisiin tai opiskelijaetuja ajaviin järjestöihin.

KUVIO 2. Kyselyyn vastanneiden järjestöjen toimintaan osallistuvien nuorten ikäjakauma

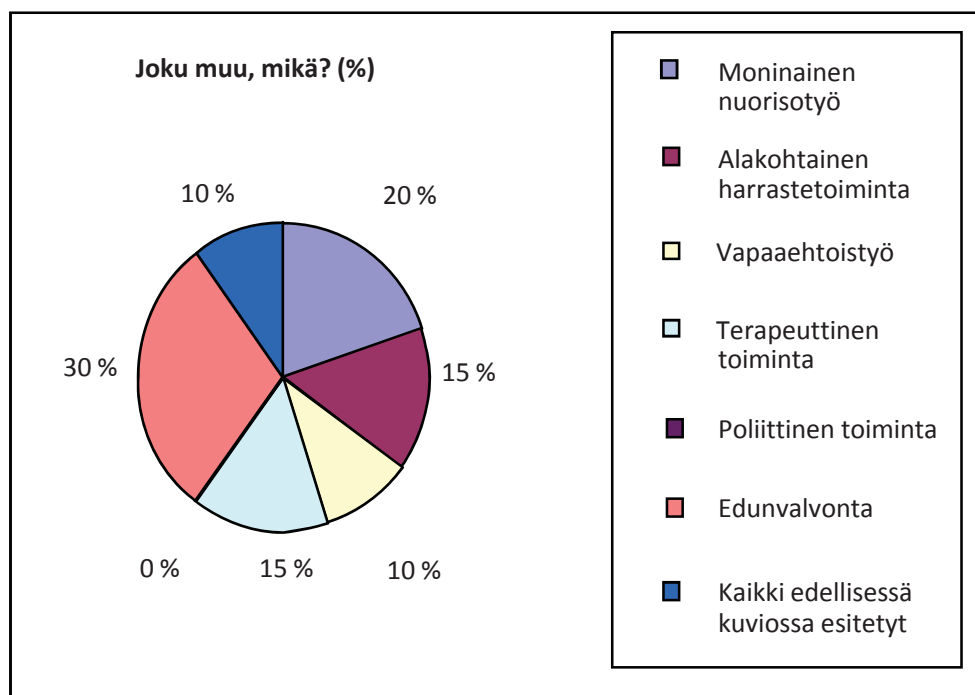

Kyselyssä 7 pyydettiin vastaajia selvittämään tarkemmin järjestön nuorisotoiminnan laatua. Kuviossa 3 esitetään vastausten jakautuminen eri vaihtoehtojen kesken.

KUVIO 3. Kyselyyn vastanneiden järjestöjen nuorisotoiminnan muodot

Selkeästi suurimman osan (30%) vastanneiden järjestöjen toiminnasta muodostaa järjestöjen itse määrittelemä toiminta (kyselyssä vaihtoehto ”Muu, mikä?”). Järjestöjen itse määrittelemistä toiminnoista voi muodostaa karkeasti 7 luokkaa, jotka ovat vapaasti muotoiltuna moninainen nuorisotyö (esimerkiksi seurakunnan nuorisotyö, viittomakielinen nuorisotyö), alakohtainen harrastetoiminta (musiikki ja liikunta), vapaaehtoistyö, terapeuttinen toiminta, edunvalvonta (esimerkiksi opiskelijat), poliittinen toiminta sekä luokka, joka sisältää kaikki kuvion 3 toiminnan laadut. Kuviossa 4 havainnollistuu edunvalvonnan merkitys järjestöjen itse määrittelemänä toimintana.

KUVIO 4. Kyselyyn vastanneiden järjestöjen itse määrittelemä toiminta

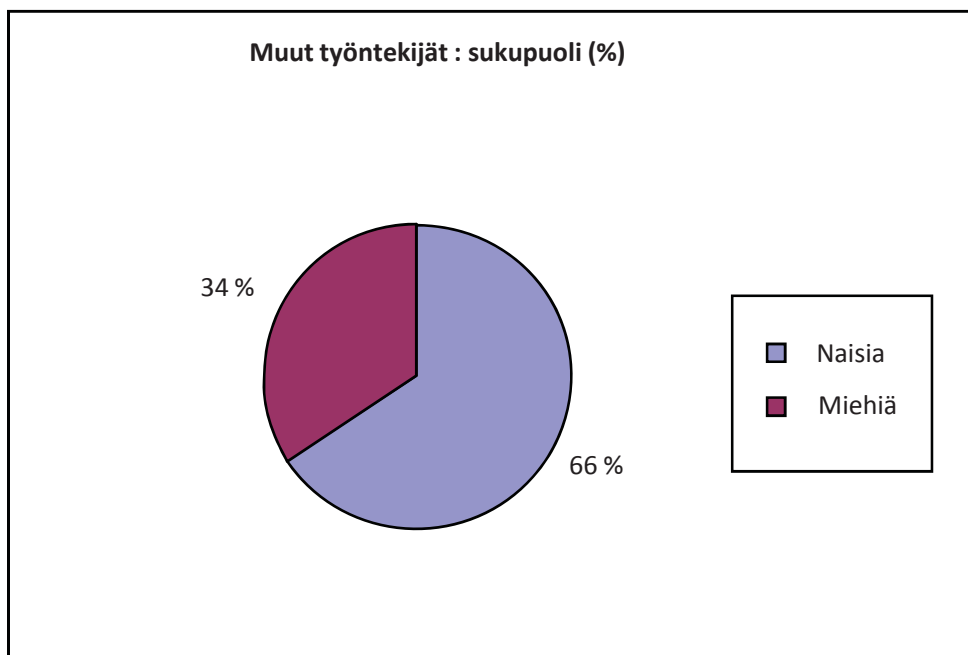

Henkilöstö ja jäsenistö

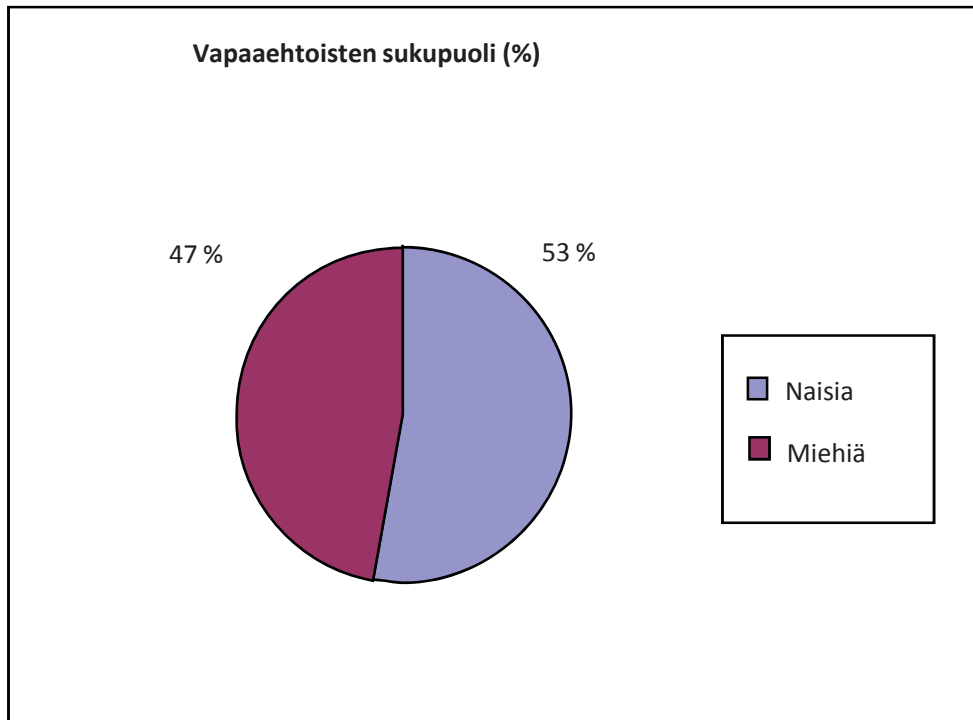
Kyselyn toisessa osiossa pyrittiin selvittämään järjestön luottamushenkilöiden, työntekijöiden, jäsenistön, vapaaehtoisten ja toiminnassa mukana olevien nuorten sukupuolijakaumaa (kysymykset 8–15). Lisäksi kartoitettiin järjestössä toimivien ammattilaisten koulutustaustaa sukupuolittain; vaihtoehtoina olivat keski-asteen koulutus (esimerkiksi nuoriso-ohjaaja), korkea-asteen koulutus (esimerkiksi yhteisöpedagogi) tai jokin muu koulutus (kysymykset 16–19).

Järjestöjen hallituksen puheenjohtajista ja muista luottamushenkilöistä niukka enemmistö on miehiä: 51 prosenttia miehiä ja 49 prosenttia naisia. Prosentuaalinen ero miesten ja naisten välillä kääntyy kuitenkin päinvastaiseksi järjestön toimijoiden arvohierarkiassa alaspäin mentäessä. Johtoasemassa toimivista työntekijöistä naisia ja miehiä on täsmälleen yhtä paljon. Kuviosta 5 huomataan, että järjestön muiden työntekijöiden kohdalla suhde kääntyy kuitenkin naisvoittoisuudeksi. Kaksi kolmasosaa kyselyyn vastanneiden järjestöjen työntekijöistä on järjestöjen oman ilmoituksen mukaan naisia.

Vapaaehtoistyöntekijöiden sukupuolijakauman arviointi oli järjestöille huomattavasti vaikeampi toteuttaa. Ainoastaan joka toinen kyselyyn vastannut järjestö osasi vastata kysymykseen. Näiden vastausten perusteella vapaaehtoisista noin 53 prosenttia olisi naisia ja 47 prosenttia miehiä.

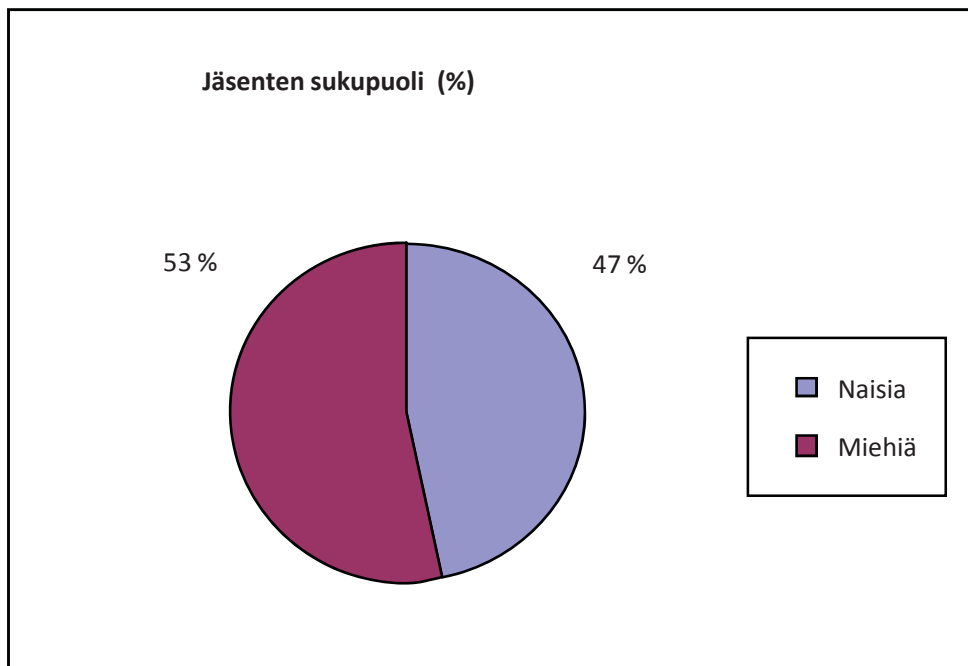

KUVIO 5. Kyselyyn vastanneiden järjestöjen ei johtotehtävissä toimivan henkilöstön sukupuolijakauma

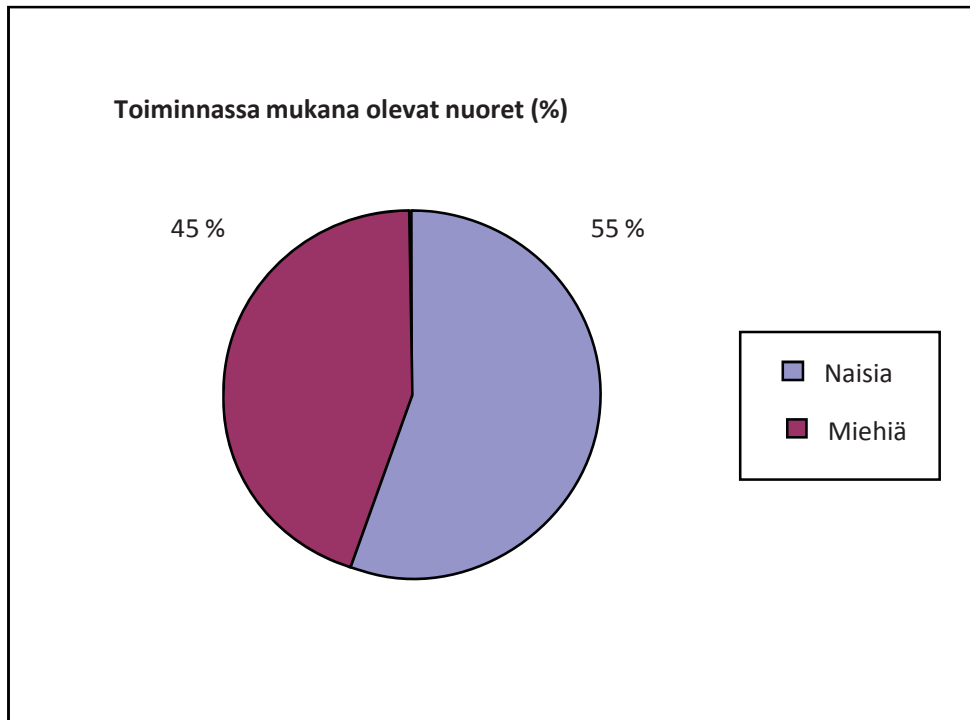

KUVIO 6. Kyselyyn vastanneiden järjestöjen vapaaehtoistyöntekijöiden sukupuoli

Kysymys jäsenistön sukupuolijakaumasta tuotti järjestöille vielä edellistä kysymystä enemmän vaikeuksia vastata, sillä vain 39 prosenttia vastanneista järjestöistä vastasi tähän kysymykseen. Vastanneiden perusteella 47 prosenttia jäsenistöstä on naisia ja 53 prosenttia miehiä, mikä ilmenee kuviosta 7.

KUVIO 7. Kyselyyn vastanneiden järjestöjen jäsenistön sukupuolijakauma.

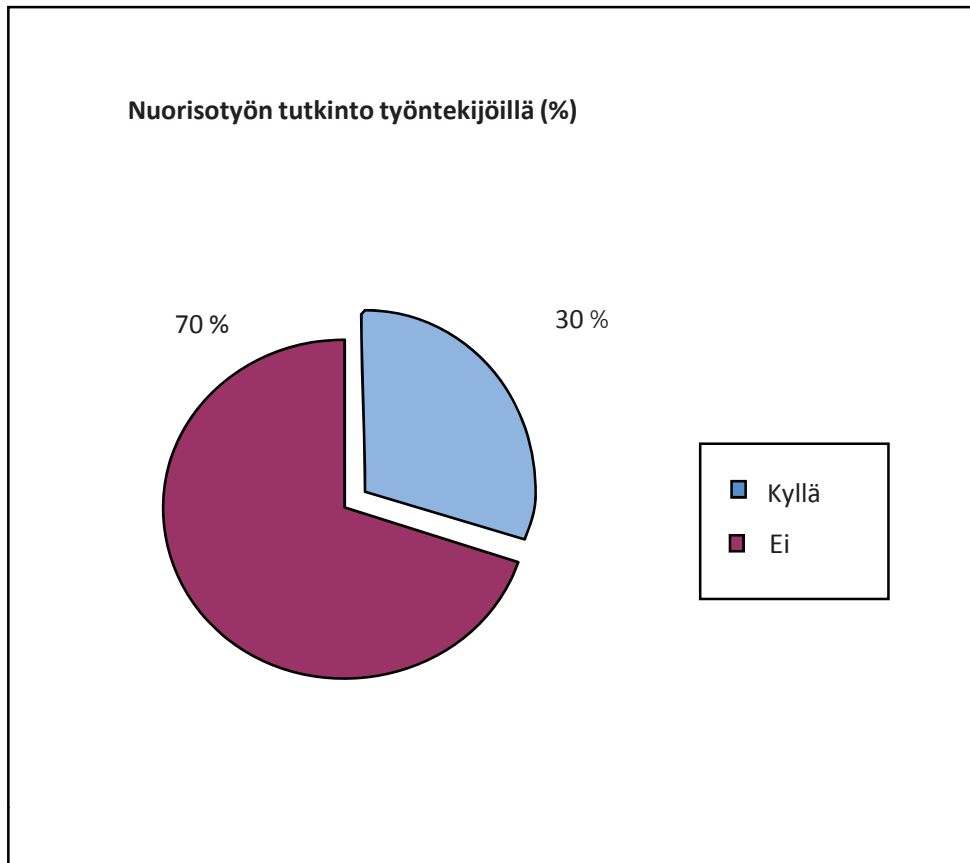

KUVIO 8. Kyselyyn vastanneiden järjestöjen toiminnassa mukana olevien nuorten sukupuoli

Kysymykseen toiminnassa mukana olevien nuorien sukupuolijakaumasta vastasi 48 prosenttia kyselyyn osallistuneista järjestöistä. Koska vastausprosentti oli alhainen ja esitetyt luvut ovat arvioita, voidaan niistä tehdä vain hienovaraisia johtopäätöksiä. Yllä olevasta kuviosta 8 selviää, että järjestöjen omien arvioiden mukaan toimintaan osallistuminen jakautuisi ruohonjuuritasolla melko tasaisesti tyttöjen ja poikien kesken. Tytöt ovat 10 prosenttiyksikön erolla enemmistönä.

Sukupuolten tasavertainen edustus näyttäisi toteutuvan suhteellisen hyvin järjestöjen organisaatiorakenteessa. Etsittäessä eroavaisuuksia voisi hieman kärjistäen todeta, että naiset vaikuttavat enemmistönä erityisesti järjestöjen ruohonjuuritasolla ja työntekijäasemassa, miehet lievänä enemmistönä järjestön luottamushenkilöstössä ja jäsenistössä.

Kysymyksessä 16 kartoitettiin järjestöissä toimivien työntekijöiden koulutustaustaa ja sen yhteensopivuutta nuorisotoimialan kanssa. Kuvio 9 paljastaa, että järjestötoiminta näyttäisi olevan tällä kentällä melko vapaaehtois pohjaista, mikä saattaa johtua siitä, että nuorisualan koulutusta on järjestökentällä vähän. Kyselyn kysymykset 17–19 keskittyivät kouluttautuneisuuteen.

KUVIO 9. Kyselyyn vastanneiden järjestöjen henkilöstön koulutus

Tutkinto	Naisia (%)	Miehiä (%)
Yhteisöpedagogi	70 %	30 %
Nuoriso-ohjaaja	63 %	37 %
Jokin muu koulutus	81 %	19 %

TAULUKKO 1. Nuorisoalalle kouluttautuneen henkilöstön sukupuoli kyselyyn vastanneissa järjestöissä

Kuvio 9 ja taulukko 1 osoittavat selkeästi, että järjestökentällä nuorisotyön koulutusta on alle kolmanneksella toimijoista. Kouluttautuneista suurin osa on naisia, eikä naisten osuus näytä vaihtelevan suuresti koulutuksen tason mukaan. Nuorisotyön koulutuksen sukupuolijakauma järjestötyössä seurailee hyvin pitkälle nuorisoalan tutkintoon valmistuneiden jakaumaa.

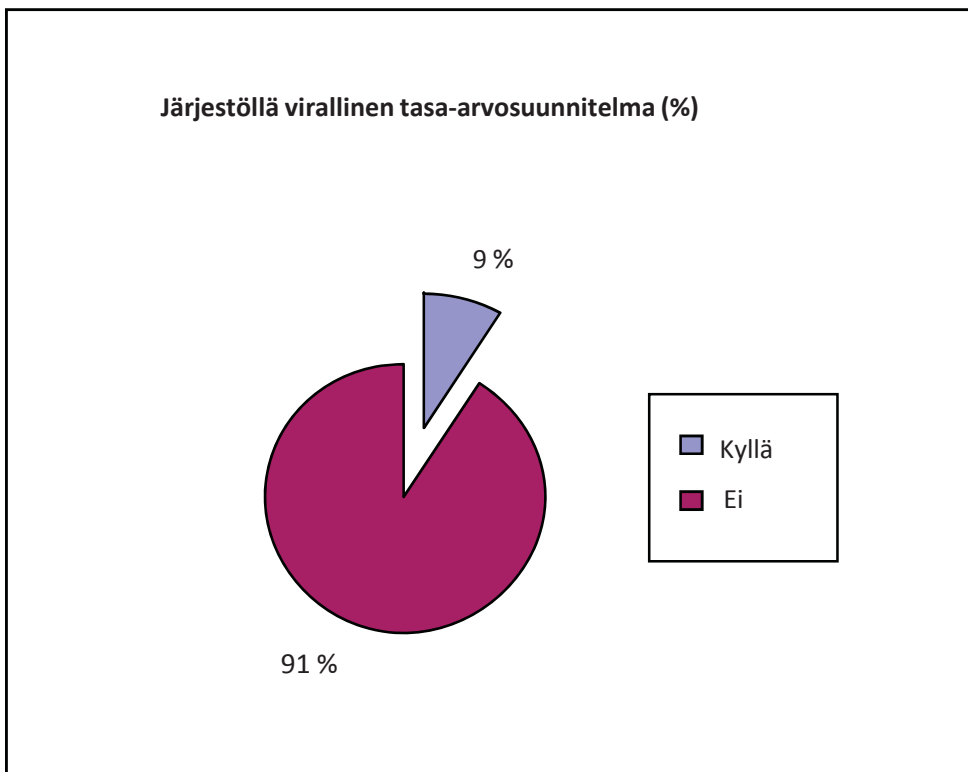

Sukupuolisensitiivinen toiminta

Kyselyn kolmas ja viimeinen osio käsitteli järjestöjen toiminnan mahdollista sukupuolisensitiivisyyttä, sukupuolten välisen tasa-arvon huomioonottamista ja tähän liittyvää koulutusta (kysymykset 20–27).

Yksi tapa lähestyä sukupuolisensitiivisyyden käsitettä on määritellä se sukupuolinäkökulman huomioonottamiseksi yhteiskunnan eri tasoilla ja organisaatioissa. Sukupuolisensitiivisellä työotteella pyritään yksilön ja yhteisön vahvistamiseen sekä nuoren myönteisen sukupuoli-identiteetin kehittämisen tukemiseen. (Anttonen 2006.) Varpu Punnonen (2006) määrittelee sukupuolisensitiivisen nuorisotyön toiminnaksi, jossa otetaan tietoisesti mukaan sukupuolen yhteiskunnallinen merkitys. Tällaisella toiminnalla voidaan vähentää sukupuolirooleista aiheutuvaa jännitettä, tarkastella sukupuolisuutta ja sen erilaisia ilmenemismuotoja, antaa samaa sukupuolta olevan aikuisen turvaa ja roolimalleja, antaa ryhmän tukea ja olla mukana nuoren kasvun tukemisessa.

Tasa-arvolain 6a § velvoittaa yli kolmenkymmenen työntekijän organisaatioita laatimaan yhdessä henkilöstön kanssa vuosittain tasa-arvosuunnitelma. Tämä sisältää muun muassa selvityksen organisaation tasa-arvo-tilasta, naisten ja miesten tehtävistä ja tulevaisuuden mahdollisista toimenpiteistä tasa-arvon edistämiseksi. Kysymyksessä 20 järjestöiltä kysyttiin, oliko suunnitelmaa laadittu.

KUVIO 10. Viralliset tasa-arvosuunnitelmat kyselyyn vastanneissa järjestöissä

Vain joka kymmenes järjestö oli laatinut virallisen tasa-arvosuunnitelman. Näille järjestöille ei löytynyt mitään yhteistä nimittäjää, vaan niiden koko ja toiminnan laatu vaihtelivat suuresti keskenään. Suunnitelman laatineissa järjestöissä ei järjestöjen oman ilmoituksen mukaan ollut myöskään keskimääräistä koulutetumpaa henkilökuntaa. Tutkittaessa järjestöjen toimintasuunnitelmia ja vuosikertomuksia

noin 13 prosenttia järjestöistä mainitsi sukupuolten tasa-arvon tai oli tehnyt toimia asian edistämiseksi. Kyselyssä tiedusteltiin myös, miksi tasa-arvosuunnitelmaa ei ollut tehty. 67 prosenttia kysymykseen vastanneista järjestöistä kokee, että heidän organisaationsa on jo nyt tarpeeksi tasa-arvoinen, eikä pidä suunnitelman laatimista tästä syystä tarpeellisenä.

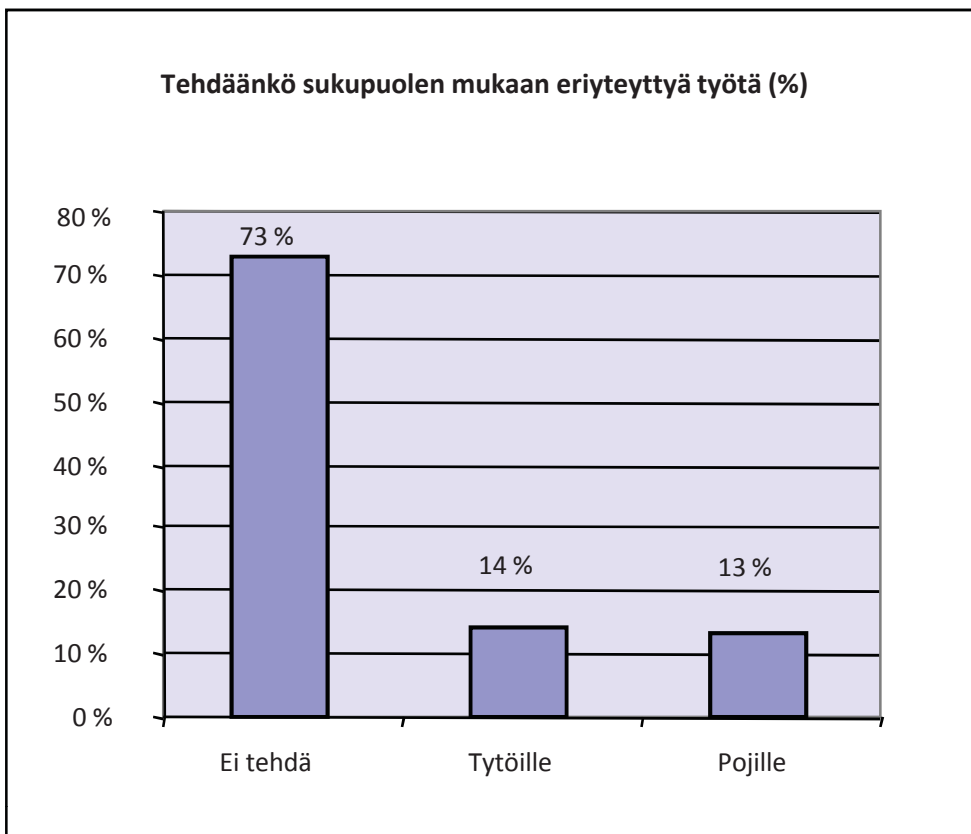
26 prosenttia vastanneista on kuitenkin panostanut tasa-arvon edistämiseen toiminnassaan muulla tavoin. Nämä järjestöt ovat parasta aikaa laatimassa tasa-arvosuunnitelmaa tai ovat tehneet muita toimia tasa-arvon edistämiseksi. Loput kahdeksan prosenttia vastanneista vetosi resurssien tai tiedon puutteeseen syynä suunnitelman puuttumiseen.

”Ei ole resursseja ylimääräiseen paperinpyörytykseen.”

”Keskusteltu on, toistaiseksi ei laadittu suunnitelmaa.”

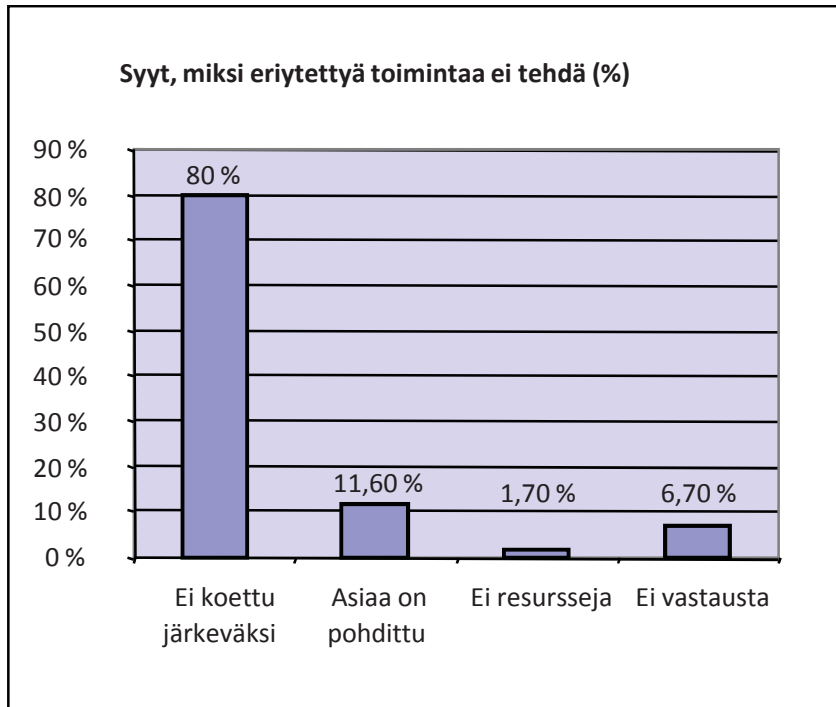
”Olemme alle 30 hengen toimija, eikä ole nähty tarpeelliseksi.”

Tyttö- ja poikatyössä lähtökohtana on sukupuolen määrittelemisen kulttuuriseksi ja historialliseksi konstruktioksi. Tämän tiedostaminen toimii työkaluna vakiintuneiden mieheyden ja naiseuden mallien kyseenalaistamisessa ja nuorten kasvun tukemisessa. Kysymyksessä 22 selvitettiin, ovatko järjestöt eriyttäneet toimintaansa sukupuolittain. Kohdassa oli mahdollista valita useampi vaihtoehto. Kuviosta 11 selviää, että valtaosa järjestöistä ei järjestä toimintaansa sukupuolen mukaan eriyttäen. Jo järjestettävä eriytetty toiminta jakautuu melko tasaisesti tyttöjen ja poikien kesken. Tällaisia ryhmiä saattavat olla erilaiset naisiksi ja miehiksi kasvua tukevat ryhmät; tyttövaltaisissa järjestöissä järjestetään pojille omia työpajoja sekä vastaavasti poikavaltaisissa järjestetään tytöille tapahtumia, jotta heitä saataisiin toimintaan mukaan enemmän. Suhteessa toiminnan laatuun ja nuorten ikäjakaumaan sukupuolittain eriytettyä toimintaa tarjoavat järjestöt eivät eroa muista järjestöistä.

KUVIO 11. Sukupuolen mukaan eriytetty toiminta kyselyyn vastanneissa järjestöissä

KUVIO 12. Syitä, miksi sukupuolittain eriytettyä toimintaa ei toteuteta

Kuvioon 12 on koottu karkeasti muodostetut luokat vastauksista kysymykseen, miksi eriytettyä työtä ei tehdä. Valtaosassa järjestöjä (80%) eriytetyn työn järjestämistä ei pidetä järkevänä tai tarpeellisenä: tasa-arvon koettiin joko toteutuvan parhaiten ilman toiminnan sukupuolittaista eriyttämistä tai toiminnan luonteen ei koettu sopivan yhteen eriyttämisen periaatteen kanssa. Järjestöistä 11 prosenttia on kuitenkin pohtinut eriytetyn toiminnan järjestämistä ja sellaista oli suunnitteilla tulevaisuudessa. Tulokset luovat vaikutelman siitä, ettei sukupuolen mukaan eriytetyn työn asemaa ole vielä laajasti tunnustettu järjestökentällä.

”Alueella asuu vähän väkeä ja tämänkaltainen hajauttaminen toisi osanottajapulan. Lisäksi koemme, ettei tällainen eriyttäminen iän, sukupuolen tai muun syyn takia ole järjestömmen toimintaperiaatteen mukaista.”

”Asiaa on toki pohdittu tiettyjen projektien puitteissa, mutta toistaiseksi kyseistä toimintaa ei ole toteutettu.”

Kysymyksessä 24 pyrittiin selvittämään yksityiskohtaisemmin, miten sukupuolten tasa-arvo konkreettisesti näkyy järjestön avoimessa toiminnassa. Vastauksista voi muodostaa karkeasti viisi luokkaa, jotka havainnollistuvat kuviossa 13. Yli puolet järjestöistä kokee, että heidän toimintansa perustuu sellaiselle tasa-arvon periaatteelle, johon kuuluu yhtäläinen osallistumisoikeus kaikille nuorille. Avoimen osallistumisen periaatteen voidaan nähdä olevan jopa ristiriidassa sukupuolisensitiivisen työotteen kanssa: toimintaa ei haluta rajata tai tarjota erityisesti vain toiselle sukupuolelle, eikä tiiviimpää paneutumista aiheeseen pidetä mielekkäänä. Yli 30 prosenttia järjestöistä on kuitenkin tehnyt konkreettisia toimia tasa-arvon edistämiseksi ja vain harva järjestö ei kokenut asiaa lainkaan omakseen.

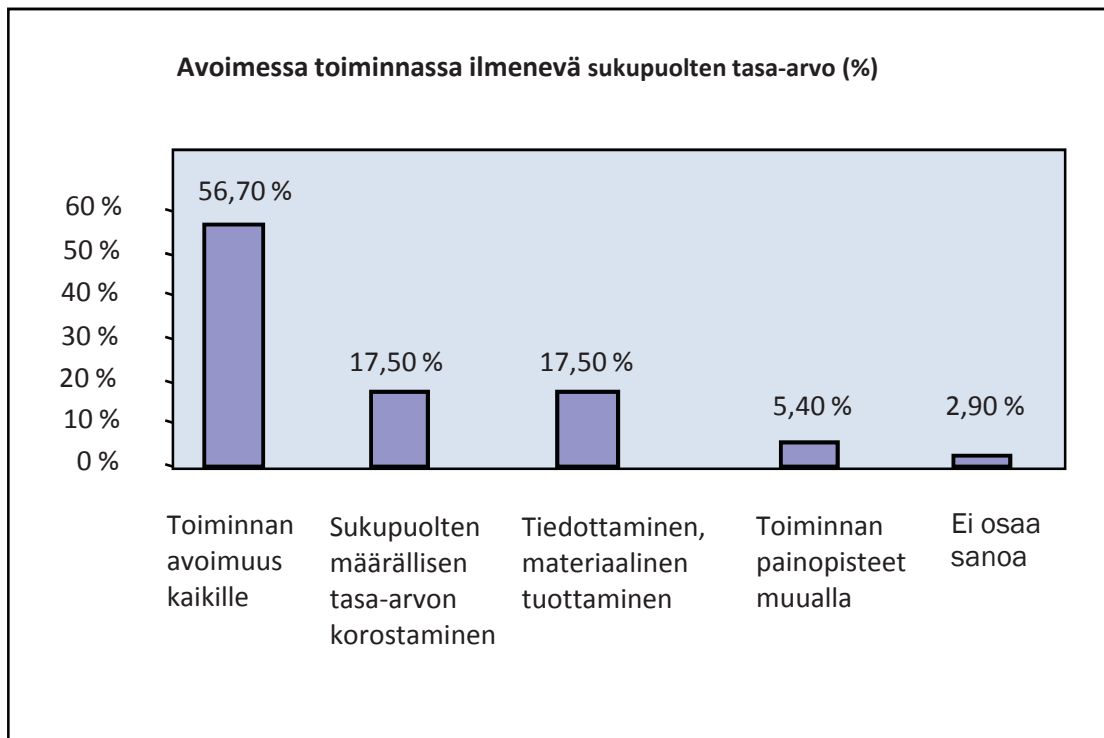
”Asiaa ei ole sen kummemmin mietitty/ollut tarvetta miettiä. Kaikki toiminta on aina ollut suunnattu nuorille sukupuoleen katsomatta.”

”Leireille ja muihin tapahtumiin valitaan tasapuolisesti mies- ja naisohjaajia.”

”Jäsenlehti sisältää artikkeleita tasa-arvokysymyksistä.”

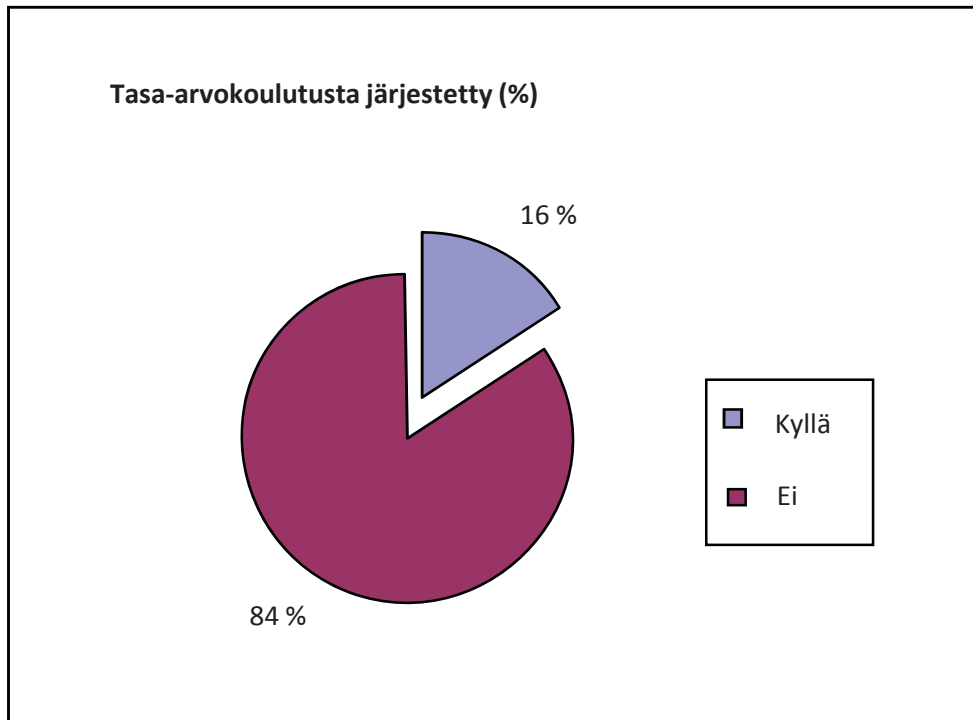

Tulokset kertovat todellista tasa-arvoa enemmän siitä, miten järjestöt ymmärtävät tasa-arvon käsitteen. Järjestöissä elää vahvana ajatus, että kun toiminta on kaikille avointa periaatteellisella tasolla, tämä riittää takaamaan tasa-arvon toteutumisen. Tämä liittyy myös mielikuvaan kentän luonteesta: koska toiminta on vahvasti vapaaehtoista kansalaistoimintaa, järjestöissä ei koeta, että tasa-arvoon pitäisi erikseen kiinnittää huomiota. Järjestöt mainitsevat vastauksissaan usein toiminnan olevan avointa ikään ja sukupuoleen katsomatta. Tämä on mielenkiintoista erityisesti siitä näkökulmasta, että juuri ikä ja sukupuoli ovat tekijöitä, jotka merkittävästi suuntaavat nuorten tarpeita ja heidän järjestötoiminnalle asettamia toiveita.

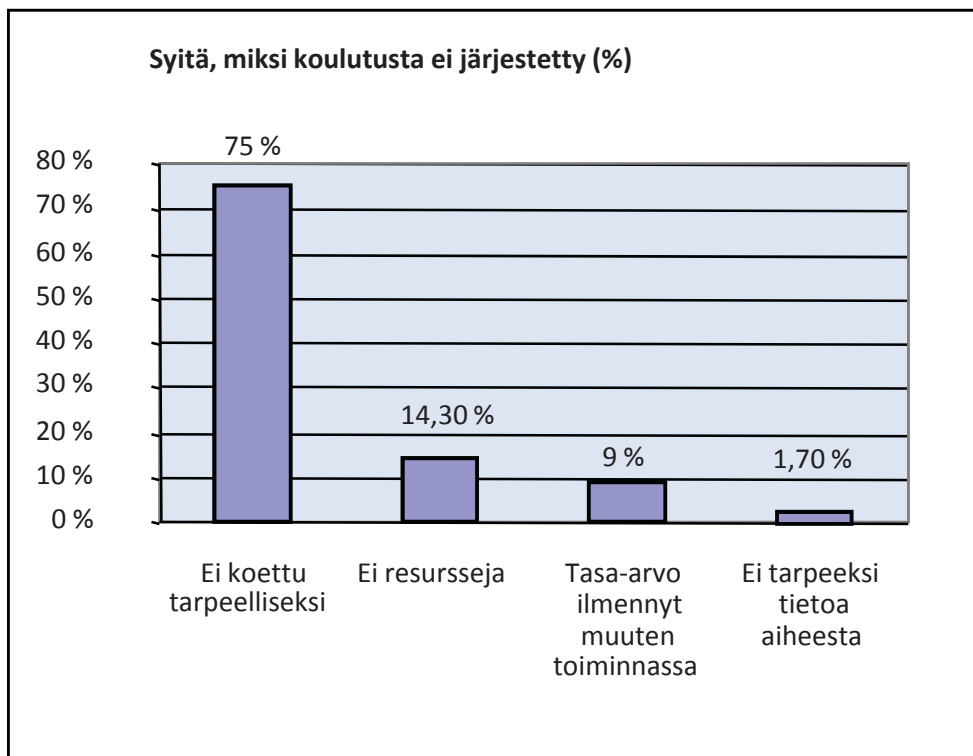

KUVIO 13. Miten sukupuolten tasa-arvo näkyy kyselyyn vastanneiden järjestön avoimessa toiminnassa

Varsinaista tasa-arvokoulutusta on järjestetty noin joka kuudennessa järjestössä. Tasa-arvotilanne koetaan järjestökentällä ilmeisesti varsin hyväksi, koska vain pieni osa kyselyyn vastanneista järjestöistä on järjestänyt virallista koulutusta aiheesta. Syitä koulutuksen vähäisyydelle on eritelty kuviossa 15. Järjestöjen enemmistö noudattelee jo aiemmin vahvasti esille tullutta linjaa, jonka mukaan tasa-arvotilanne järjestökentällä on hyvä, eikä asian esille nostaminen ole mielekästä järjestön oman toiminnan kannalta. Kuudesosa vastanneista osoitti kuitenkin mielenkiintoa asiaa kohtaan, mikäli lisäresursseihin olisi mahdollisuus.

KUVIO 14. Tasa-arvokoulutus kyselyyn vastanneissa järjestöissä

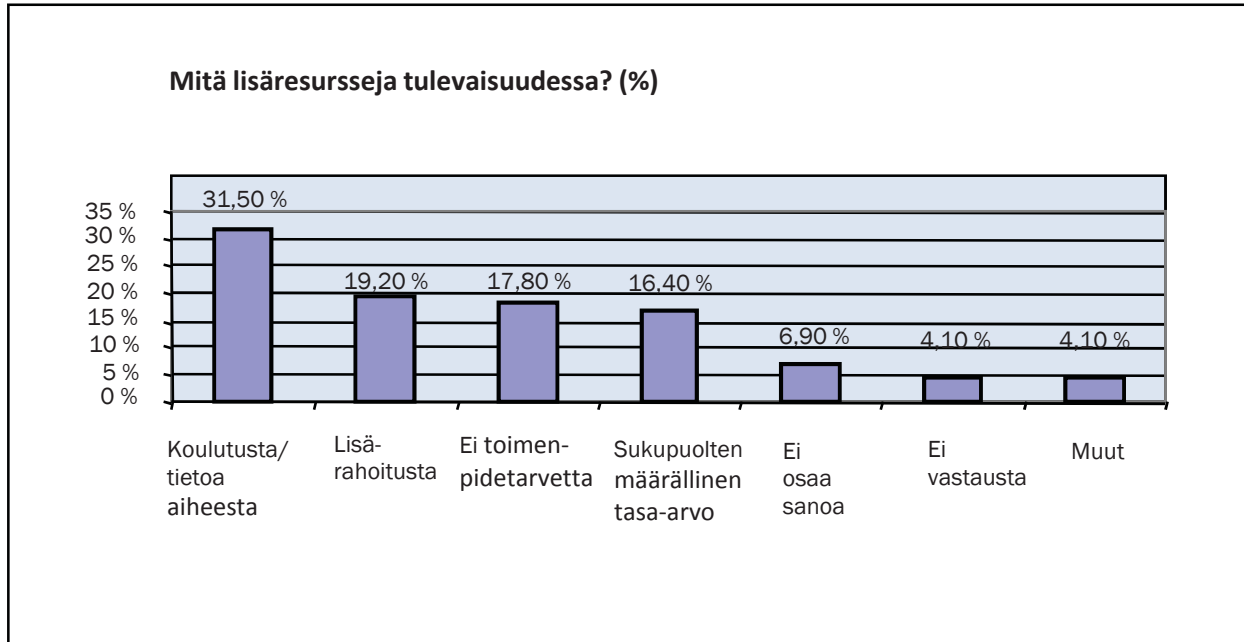

KUVIO 15. Syitä, miksi tasa-arvokoulutusta ei ollut järjestetty

”Järjestössä ei järjestetä juuri lainkaan koulutusta millään alueella, resurssien vähyydestä johtuen.”
 ”Asiasta ei ole toistaiseksi keskusteltu eikä sitä ole koettu epäkohdaksi eikä näin ollen ajankohtaiseksi.”

Viimeiseksi järjestöjä pyydettiin arvioimaan vapaasti, mitä lisäresursseja he kaipaisivat tasa-arvon paremman toteutumisen takaamiseksi tulevaisuudessa. Näistä vastauksista muodostui seitsemän luokkaa:

KUVIO 16. Tasa-arvotyöhön kohdennettujen lisäresurssien tarve kyselyyn vastanneissa järjestöissä

”Aiheeseen liittyvä koulutus ja asiantuntija-apu on tervetullutta.”

”Varsinaiseen toimintaan tarvitaan nykyiseen verrattuna tuplarahoitus.”

”Kaipaamme enemmän nuoria miehiä mukaan toimintaan.”

Järjestöjen osalta nuorisotoimialan tasa-arvokartoitus on aiheellinen, sillä kolmasosa järjestöistä näkee juuri koulutuksen, tutkimuksen, lisääntyvän tietoisuuden ja alan oppaiden olevan avaimia entistä tasa-arvoisempaan toimintaan organisaatioissa. Suhteessa lisäresurssien ja -toimenpiteiden tarpeeseen järjestökenttä jakautuu kahtia. Viidesosa järjestöistä uskoo taloudellisten resurssien lisäämisen kohentavan tasa-arvoakin. Lisäresurssien avulla voitaisiin esimerkiksi palkata lisähenkilöstöä hoitamaan erityisesti sukupuolten tasa-arvoon liittyviä kysymyksiä. Toisaalta vajaa viidennes järjestöistä ei pidä lisäresursseja ollenkaan tarpeellisina, vaan näkee nykyisen tasa-arvotilanteen olevan heidän organisaatiossaan jo nyt tyydyttävä. Reilu kuudesosa vastaajista arvioi tietyn sukupuolen edustajien lisäämisen järjestön toiminnassa takeeksi tasa-arvoisemmasta toiminnasta. Kymmenesosa vastaajista ei vastannut tai osannut vastata lainkaan kysymykseen lisäresursseista. Tähän saattaa olla syynä esimerkiksi se, että sukupuoleen liittyvien tasa-arvoasioiden koetaan olevan ristiriidassa, ellei jopa merkityksettömiä suhteessa järjestön toiminnan laatuun.

Lopuksi

Järjestöjen hallituksissa molemmat sukupuolet ovat määrällisesti melko tasaisesti edustettuina. Työntekijätasolle siirryttäessä naisenemmistö kasvaa ja suurin osa ruohonjuuritaso toimijoista on naisia. Voidaan kysyä, missä vaiheessa ja miksi miesten ”katoaminen” järjestötoiminnasta tapahtuu, jos heitä on tasaisesti edustettuina niin jäsenistöissä kuin hallituksissa. Lisäksi jatkossa olisi tarpeellista selvittää tarkemmin erilaisten työtehtävien sukupuolittaista jakautumista. Nuorisoalalle on tyypillistä, että samalla ammattinimikkeellä työskentelevien henkilöiden sisällölliset tehtävät saattavat organisaatiosta riippuen vaihdella huomattavastikin. Vain vähäinen osa järjestöistä käyttää työvoimana alalle koulutautunutta henkilöstöä. Kyselystä selviävä koulutus rakenne paljastaa, että naiset ovat huomattavasti koulutetumpia kuin miehet. Naiset ja miehet ovat tasaisesti edustettuina organisaatioiden kaikilla muilla tasoilla, paitsi alimmalla työntekijätasolla, jossa vallitsee naisvaltaisuus. Koulutuksen puute ei siis näytä olevan esteenä miesten ylenemiselle. Naisten kohdalla koulutus ei puolestaan takaa uralla etenemistä. Järjestöalan naisvaltainen imago saattaa myös vaikuttaa siten, että järjestöissä aktiiviset miehet koetaan koulutustaustastaan riippumatta elintärkeiksi.

Tasa-arvosuunnitelman ja -koulutuksen puuttuminen kertoo järjestöjen vakaasta uskosta siihen, että asiat toimivat ilman virallisia toimenpiteitä. Kuitenkin kolmasosa järjestöistä kokee tasa-arvon niin tärkeäksi, että on halunnut panostaa asiaan hieman pienimuotoisemmin toimenpitein, kuten työryhmiä järjestämällä. Sukupuolittain eriytetyn toiminnan merkitystä ei ole toiminta-avustusta saavien järjestöjen kentällä avoimesti tunnustettu tai koettu merkitykselliseksi. Tämä saattaa johtua osaltaan siitä, että järjestöjen joukko on kovin heterogeeninen, eivätkä järjestöt koe eriytetyn työn sopivan yhteen järjestön varsinaisen toiminnan kanssa. Toiminnan koetaan olevan tasa-arvoisinta silloin, kun se kohtelee yhtäläisesti kaikkia. Periaate edustaa hyvin pohjoismaissa vallalla olevaa käsitystä universaaliusperiaatteesta (Raevara & Saarikoski 2002). Kolmasosa järjestöistä kuitenkin suunnittelee tietyn sukupuolen edustajien määrällistä lisäämistä ja aiheesta tiedottamista esimerkiksi erilaisten tasa-arvomateriaalien kautta.

Kyselyn tulokset tukevat muissakin tutkimuksissa esille tullutta näkemystä suomalaisesta tasa-arvosta: tasa-arvon koetaan olevan parhaimmillaan saman tarjoamista kaikille tasapuolisesti. Sukupuolittain eriytetty työ ja kaikille avoin toiminta näyttävät järjestöjen käsityksissä asettuvan vastakkain: sukupuolen mukaan eriytetyn toiminnan nähdään olevan toisilta pois tai ainakin sen nähdään heikentävän tasa-arvon toteutumisen mahdollisuutta. Mielenkiintoista on se, että vaikka suurin osa järjestöistä mieltää toimintansa tasa-arvoiseksi, kuitenkin vain harva hylkää mahdollisuuden lisäresursseihin tasa-arvon parempaa toteuttamista varten ja suurin osa kaipaa edelleen aiheesta tietoa ja koulutusta.

HARKINNANVARAISET AVUSTUKSET

Nuorten parissa toimivien järjestöjen rahoittamisen lisäksi opetusministeriö myöntää joka vuosi harkinnanvaraisesti avustusta erilaisille hankkeille, lähinnä yhteisöille.

Avustuksen saamisen edellytyksiä ovat:

- käyttötarkoituksen yhteiskunnallinen hyväksyttävyyys
- valtionavustuksen perusteltavuus avustukselle asetettujen tavoitteiden kannalta
- tarpeellisuus hankkeen tai toiminnan laatuun, laajuuteen ja muihin tukiin nähden
- avustuksen kilpailuneutraalisuus.

Vuonna 2008 myönnettyjen avustuksien (yhteensä 189 hanketta) saajista 3,2 prosenttia (6 hanketta) oli kohdennettuja tyttö- ja poikahankkeita. Näistä viisi oli tytöille suunnattuja hankkeita. Hankkeet olivat pääasiassa maahanmuuttajatyttöjen integrointihankkeita tai erilaisia päihdetyöhön liittyviä hankkeita. Yksi hankkeista oli nimetty maahanmuuttajapoikien syrjäytymistä ehkäiseväksi työksi, mutta itse hankkeen esittelyssä puhuttiin sukupuolineutraalisti nuorista. Tämä kertoo osaltaan sukupuolieriytetyn työn asemasta ja käsitteestä Suomessa: sukupuolieriytetty mielletään yhä paljolti tyttötyöksi.

Sukupuolisensitiivisen nuorisotyön historialliset lähtökohdat ovat olleet tarpeessa ottaa tytöt paremmin huomioon nuorisotoiminnassa. 1960–1970-luvuilla sukupuolittain eriytettyjä nuorisotyön hankkeita ei juuri ollut. Tyttötoimintaan panostaminen esimerkiksi opetusministeriön projektirahoituksen muodossa kertoo määrätietoista pyrkimystä tukea tyttötyötä. Nykyisin korostetaan kuitenkin yhä enemmän myös sitä, että nuorisotoiminnan tasa-arvo tarkoittaa sukupuolisensitiivisen toiminnan toteuttamista sekä tyttöjen että poikien kanssa. Sukupuolisensitiivinen toiminta ei siis tarkoita automaattisesti tyttötyötä, vaan myös poikatyö voi olla sukupuolisensitiivistä. Toisaalta tyttöjen saama erityishuomio ei suinkaan ole pojilta pois, vaan sukupuolisensitiivinen toiminta hyödyttää kumpaakin sukupuolta. (esimerkiksi Honkasalo, Nikunen & Honkatukia 2009.)

Harkinnanvaraisen hankerahoituksen kohdentamisessa näkyy myös opetusministeriön tietoinen panostus maahanmuuttajatyöhön. Tämä kertoo huolesta, jota kannetaan maahanmuuttajatyttöjen sopeutumisen puolesta: tyttöjä pyritään kannustamaan kodin ulkopuolisille turvallisille alueille, missä he voivat rauhassa rakentaa uussuomalaista identiteettiään menettämättä kuitenkaan kulttuurista sidettä lähtömaahan. Maahanmuuttajatyttöjen tukemisen lisäksi toisen tärkeän toiminta-alueen muodostavat päihteet ja tyttöys, joka nähdään haavoittuvana yhtymäkohtana. Tämän takia hankkeissa panostetaan muun muassa ennaltaehkäisevään työhön, jossa otetaan huomioon äitien ja tyttärien kohtaaminen. Lisäksi panostetaan päihdeäitien vertaistukiryhmien tukemiseen ja päihdeperheissä kasvavien tyttöjen tunnekasvatukseen.

KUNTIEN NUORISOTOIMI

Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Kuntien nuorisotyön tavoitteelliset palvelut on kuvattu nuorisolaissa, mutta jokainen kunta päättää itse palvelujen toteuttamisesta ja laajuudesta. Nuorisotyön palveluja voidaan tuottaa myös alueellisesti kuntien yhteistyönä. Kunnan nuorisotyöhön kuuluvat nuorten pedagoginen ohjaus ja kasvun tukeminen, toimintatilojen ja harrastusmahdollisuuksien järjestäminen, tieto- ja neuvontapalvelut, nuorisoyhdistyksien ja muiden nuorisoryhmien tuki, liikunnallinen, kulttuurinen ja monikulttuurinen nuorisotoiminta tai muut paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin sopivat toimintamuodot.

Peruspalvelujen arvioinnin (2008) perusteella kuntien nuorisoalan työntekijöistä on kolmannes miehiä ja kaksi kolmasosaa naisia. Kysely koski nuorisotoimenjohtajia tai vastaavia, nuorisosihteereitä tai vastaavia, nuoriso-ohjaajia ja projektityöntekijöitä. Jakauma on yhdensuuntainen nuorisoalan opistotason opiskelijoiden sukupuolittaisen jakautumisen kanssa.

Nuorisotoimen toimitilojen käyttäjiä kartoittaessa keskityimme Suomen kymmeneen suurimpaan kuntaan. Näistä puolet ei tilastoinut käyttäjien sukupuolta ollenkaan tai tilastointi ei ollut kovin luotettavaa. Osa saaduista tiedoista perustui työntekijöiden prosentuaalisiin arvioihin tilanteesta, joten tulokset ovat vain karkeasti suuntaa-antavia. Vastauksia oli myös vaikeaa ja hidasta saada, tietojen kysyjää ohjattiin usein henkilöltä toiselle. Esitettävät tiedot eivät siis edusta kuvaa koko kentästä.

Espoon ja Helsingin alueella nuorisotilojen käyttäjien lievä enemmistö oli poikia: 57 prosenttia poikia ja 43 prosenttia tyttöjä. Muualta Suomesta tietoja saatiin kolmesta kymmenen suurimman kaupungin joukkoon lukeutuvasta kaupungista: Turusta, Oulusta ja Porista. Pääkaupunkiseudun ulkopuolella nuorisotilojen käyttö oli hieman poikavoittoisempaa: kaikkien kolmen kaupungin kävijätilastokoosteen mukaan noin 66 prosenttia kävijöistä oli poikia ja 34 prosenttia tyttöjä. Nuorisotoimitilat näyttäytyvät kyselyn perusteella siis poikavaltaisina tiloina¹.

Nuorisotoimialalle sijoittuvien ammattinimikkeiden kirjo on hämmästyttävän laaja. Nimike ei välttämättä kerro kaikkea työn sisällöstä. Käytännöstä tiedetään, että kahden aivan eri nimikkeellä toimivan henkilön työnkuva saattaa olla hyvin samankaltainen, ja toisinpäin: samalla nimikkeellä, mutta eri kunnassa tai organisaatiossa työskentelevien henkilöiden työtehtävät ja -vastuut voivat olla aivan erilaisia.

Taulukossa 2 on lähteenä Tilastokeskuksen kokoama kuntasektorin palkkatilasto lokakuulta 2007². Palkkatilasto osoittaa, että naiset muodostavat enemmistön usean ammattinimikkeen kohdalla, miehet vain nuoriso-ohjaajina, ohjaaja-päivystäjinä sekä johtotehtävissä. Luvut kertovat alan naisvaltaisuudesta, mutta mahdollisesti myös siitä, että naiset sijoittuvat nuorisoalan tutkinnon suorittamisen jälkeen ammattinimikkeittäin laaja-alaisemmin kuin miehet. Miehet puolestaan ovat enemmistönä vain muuttaman nimikkeen kohdalla, mutta etenevät toisaalta suuremmalla prosentilla johtotehtäviin. Naisten johtotehtäviin hakeutumisen tukemisen lisäksi tulisi toimia aktiivisemmin myös miesten kannustamiseksi moninaisiin nuorisoalan tehtäviin.

¹ Sähköpostikysely Espoon, Helsingin, Oulu, Porin ja Turun nuorisotoimille, maaliskuu 2009.

² Jorma Peussa, Julkisten- ja hyvinvointialojen liitto JHL, 24.2.2009.

Ammattinimike	Naisia (%)	Miehiä (%)
Nuoriso-kulttuurisihteeri	100 %	0 %
Nuoriso-liikuntasihteeri	57 %	43 %
Nuoriso-ohjaaja	39,70 %	60,30 %
Nuoriso-ohjaajaharjoittelija	45 %	55 %
Nuorisokodinohjaaja	66,70 %	33,30 %
Nuorisonohjaaja	68,70 %	31,30 %
Nuorisosihteeri	71 %	29 %
Nuorisotoimen ohjaaja	50 %	50 %
Nuorisotoimenjohtaja	50 %	50 %
Nuorisotyön koordinaattori	50 %	50 %
Nuorisotyöntekijä	78,10 %	21,90 %
Ohjaaja (nuorisohuoltolaitos)	76,90 %	23,10 %
Ohjaaja-päivystäjä	29,50 %	70,50 %
Ohjaaja-valvoja	62,50 %	37,50 %
Vapaa-aikaohjaaja	53,60 %	46,40 %
Vapaa-aikasihteeri	62,70 %	37,30 %
Vapaa-aikatoimen johtaja	43,80 %	56,20 %
Vapaa-aikatoiminnanjohtaja	28,60 %	71,40 %
Vapaa-ajan ohjaaja	53,50 %	46,50 %
Vastaava nuoriso-ohjaaja	55,60 %	44,40 %
Vastaava ohjaaja	79,60 %	20,40 %
Yksilövalmentaja (nuorten työpaja)	79,40 %	20,60 %

TAULUKKO 2. Kunta-alan palkansaajien ammattinimikkeet sukupuolittain lokakuussa 2007

Sukupuolten väliset palkkaerot niiden ammattinimikkeiden kohdalla, joista sukupuolittain tilastoitua palkkatietoa on saatavilla, näkyvät taulukossa 3. (Kuntasektorin palkkatilasto lokakuu 2007)

Palkkaus	Kokonaisansio (€)	
	Naiset	Miehet
Nuoriso-ohjaaja	2 039	2 099
Nuorisokodinohjaaja	2 490	2 642
Nuorisonohjaaja	2 066	2 142
Nuorisosihteeri	2 377	2 401
Nuorisotoimenjohtaja	3 021	3 383
Nuorisotyöntekijä	1 946	1 983
Ohjaaja (nuorisohuoltolaitos)	2 276	2 236
Vapaa-aikaohjaaja	1 934	2 000
Vapaa-aikasihteeri	2 159	2 133
Vapaa-aikatoimen johtaja	2 709	2 884
Vapaa-ajan ohjaaja	1 976	1 899
Vastaava ohjaaja	2 372	2 491
Yksilövalmentaja (nuorten työpaja)	1 972	2 034

TAULUKKO 3. Kunta-alan palkansaajien kokonaisansio sukupuolittain ja ammattinimikkeittäin lokakuussa 2007

Kokonaisansio käsittää säännöllisen työajan ansion, lisätyökorvaukset, ylityökorvaukset, päivystyskorvaukset, varallaolokorvaukset ja muut ei-säännöllisesti maksetut lisät. Lomakorvaus ei kuulu tämän ansiokäsittelyn alle. Taulukkoa tarkasteltaessa ilmenee, että pääsääntöisesti miehet saavat naisia parempaa palkkaa lukuun ottamatta vapaa-ajanohjaajia, vapaa-aikasihteerejä ja nuorisohuoltolaitoksen ohjaajia. Naisten positiivinen palkkaero miehiin on enimmillään alle neljä prosenttia. Miehet taas saavat 2–10 prosenttia enemmän palkkaa kuin naiset riippuen nimikkeestä. Prosentuaaliset erot suurenevät titteliarvohierarkian mukana. On huomionarvoista, että naisvaltaisella alalla enemmistöön kuulumisen ei siis ole tae paremmalle palkkaukselle, päinvastoin.

Taloussanomien (11/008) vertailun mukaan nuorisoala on koulutustasoonsa nähden yksi Suomen heikoimmin palkattuja toimialoja. Alan matala palkkaus ja naisvaltaisuus ovat mahdollisia syitä, miksi alalle ei hakeudu enemmän miehiä.

VERKKONUORISOTYÖ

Nuorisotyö on siirtynyt internetiin sitä mukaa, kun on todettu nuorten ottaneen omakseen netin virtuaaliyhteisöt (Merikivi 2007, 4). Helsingin kaupungin Nuorisoasiainkeskus aloitti vuonna 2004 kolmivuotisen projektin nimeltä Netari.fi yhdessä kolmen pääkaupunkiseudun kunnan kanssa. Projektin tarkoituksena on kehittää ja toteuttaa netissä tapahtuvaa nuorisotyötä luomalla nuorten virtuaalisiin toimintaympäristöihin Netari-tiloja, joissa kävijä voi tavata nuorisotyöntekijöitä.

Netissä nuorisotyön parissa asioivia nuoria on tutkittu muutaman, tiettyyn virtuaaliseen tilaan kohdistuvan tutkimuksen kautta. Näitä virtuaalisia tiloja ovat Habbo-virtuaaliyhteisö ja IRC-Galleria. Vuonna 2007 toteutetun kyselyn (n=2 065) mukaan Habbon käyttäjistä noin 60 prosenttia oli tyttöjä ja 40 prosenttia poikia. Suhde oli lähes sama Netari-palvelua käyttäneiden nuorten joukossa: Netari-palvelua käyttäneistä vastaajista 63 prosenttia oli tyttöjä ja 37 prosenttia poikia. Kaikkiaan noin 60 prosenttia kyselyyn vastanneista tytöistä ja 50 prosenttia pojista kertoi käyneensä Netarissa. (Merikivi 2007)

Oulun yliopiston kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikkö, Helsingin nuorisoasiainkeskuksen koordinoima Netari.fi-hanke, Oulun nuorisoasiainkeskuksen Seudullinen virtuaalinuorisotyön hanke ja Oulun poliisi toteuttivat yhteistyössä IRC-Gallerian kyselyn marraskuussa 2008. Kyselyssä tiedusteltiin IRC-Galleriaa käyttävien nuorten mielipidettä ja tarvetta keskustella reaaliaikaisesti poliisin ja nuorisotyöntekijöiden kanssa internetissä. IRC-Galleriassa oli kyselyä tehtäessä 192 854 rekisteröitynyttä 13–17-vuotiasta käyttäjää, joista tyttöjä oli hieman yli puolet (56 %) (IRC-Galleria, 2008). Kyselyyn vastasi 7505 nuorta, joista tyttöjä oli noin 77 prosenttia ja poikia 23 prosenttia. Kysely oli kohdistettu 13–17-vuotiaille. Vastanneista tytöt kokivat tärkeämmäksi mahdollisuuden keskustella nuoriso-ohjaajan kanssa internetissä kuin pojat. Valtaosa nuorista (70%) kuitenkin ilmoitti, ettei ole koskaan vierailut minkäänlaisessa virtuaalisessa nuorisotyötilassa. Sukupuolten välillä ei ollut eroja siinä, oliko käynyt virtuaalisessa nuorisotyötilassa vai ei.

Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen Netari.fi-hankkeen projektisuunnittelijan Leena Tuuttilan mukaan Netari-toiminnassa on tällä hetkellä mukana 23 kuntaa. Kussakin kunnassa Netarin verkkonuorisotyötä tekee yksi tai useampi nuoriso-ohjaaja (eli netariohjaaja) osa-aikaisesti osana muuta työnkuvaansa. Netariohjaajia on kaikkiaan 49, joista 44 prosenttia miehiä ja 56 prosenttia naisia. Verkkonuorisotyössä naiset ovat siis lievänä enemmistönä sekä ohjaajina että palvelun käyttäjinä.

NUORTEN VAIKUTTAJARYHMÄT JA SUOMEN LASTEN PARLAMENTTI

Nuorten vaikuttajaryhmiä on tällä hetkellä noin 200 ympäri Suomea. Vaikuttajaryhmät ovat nuorten toimintaryhmiä, jotka kulkevat hieman eri nimillä: mukana on muun muassa nuorisovaltuustoja ja nuorisofoorumeja.

Nuorten vaikuttamismahdollisuuksien arviointihankkeen tavoitteena oli vuonna 2008 luoda nuorille ja nuorten vaikuttajaryhmille uusi vaikuttamisen työväline. Nuorten vaikuttajaryhmien sukupuolittainen jakautuminen laskettiin arviointihankkeen kokouksiin osallistuneista nuorista. Paikkakuntia oli yhteensä 17 ja osallistujia yhteensä 462, joista 43 prosenttia poikia ja 57 prosenttia tyttöjä. Sukupuolittainen jakauma vaihteli paikkakunnittain.

Lasten Parlamentti on toimielin, joka antaa 7–12-vuotiaille lapsille vaikuttamiskanavan, mutta myös viranomaisille ja päättäjille mahdollisuuden kysyä ja selvittää erilaisia asioita suoraan lapsilta. Tavoitteena on lisäksi edistää yhteistyötä ja virikkeitä lasten aseman kehittämiseksi sekä tuottaa materiaalia, koulutusta ja neuvontaa lasten paikalliseen demokratiakasvatukseen.

Suomen Lasten Parlamentin istuntopäällikön Eero Nerelli-Antellin mukaan rekisteröidyistä edustajajäsenistä 60 prosenttia oli tyttöjä ja 40 prosenttia poikia loppuvuonna 2008. Suomen Lasten Parlamentin hallituksen puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja ovat tyttöjä, toinen varapuheenjohtaja poika.

Yhdistyksen hallituksen edustajista puheenjohtaja on nainen ja varapuheenjohtaja mies. Media- ja tutkimusryhmän johtajana toimii mies, ohjausryhmän puheenjohtajana nainen ja varapuheenjohtajana mies. Sukupuolijakauma on tasainen myös yhdistyksen toimielimissä.

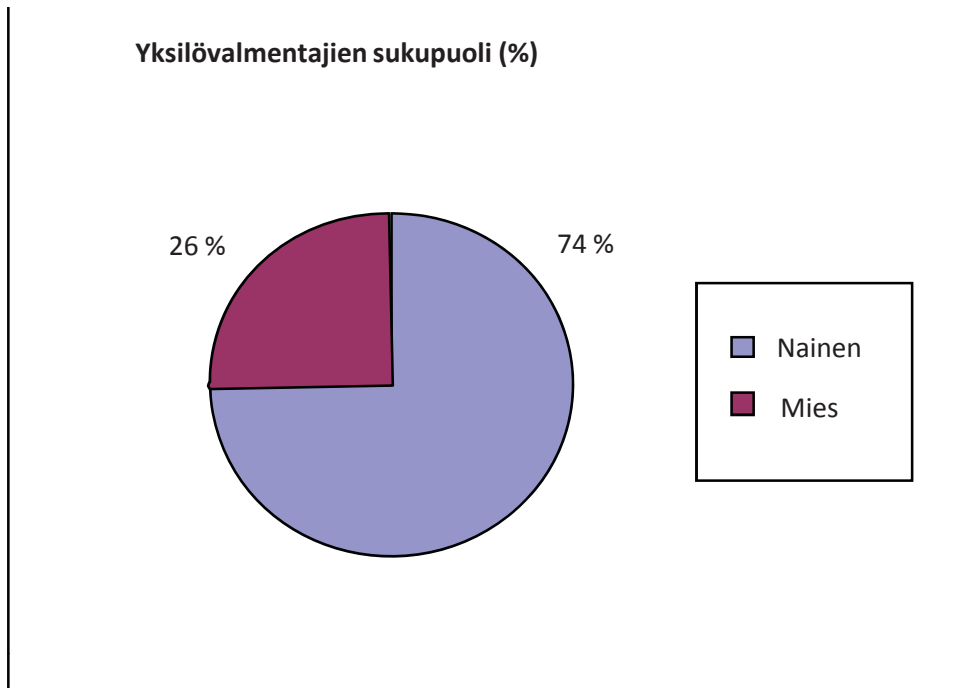

TYÖPAJATOIMINTA

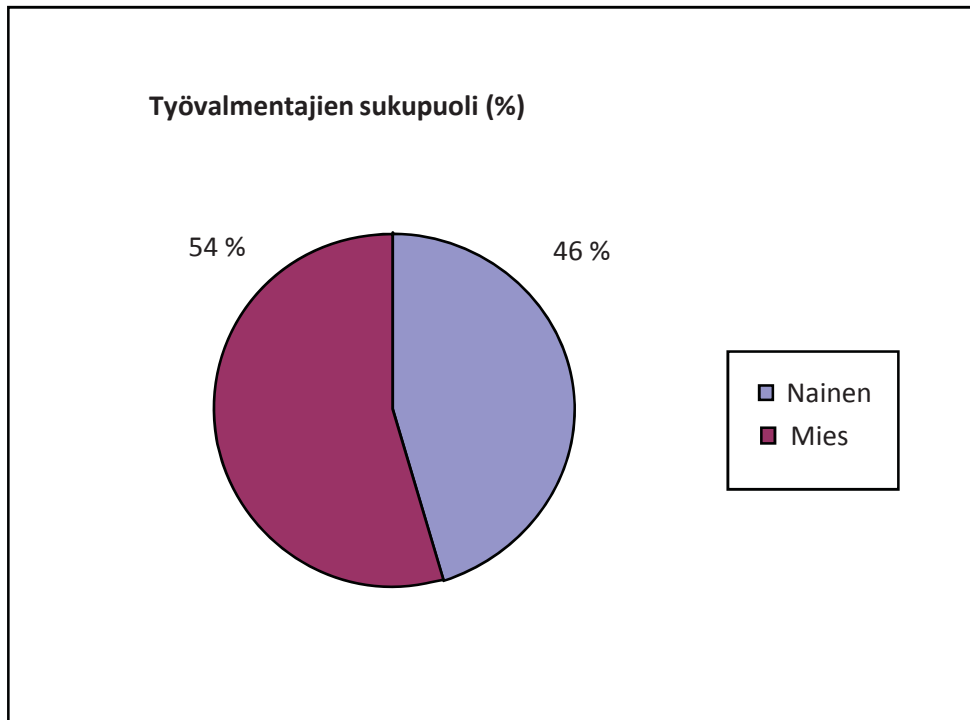
Nuorten työpajat ovat alle 25-vuotiaille, työttömille nuorille tarkoitettuja työharjoittelupaikkoja. Nuorten työpajatoiminnan sisällöllinen kehittäminen kuuluu opetusministeriössä nuorisoyksikön toimialaan. Työpajojen tavoitteena on nuorten elämäntaitojen kehittäminen, aikuistuminen, yhteisöllinen kasvu ja työssä oppiminen.

Työpajatoiminnan tiedot ovat vuodelta 2007 ja perustuvat sivistystoimentarkastaja Erik Häggmanin raporttiin aiheesta. Valmennettavista nuorista oli tällöin 57 prosenttia poikia ja 43 prosenttia tyttöjä.

Yksilövalmennus tukee työvalmennusta edistämällä kokonaisvaltaisesti yksilön arjen hallintaa ja toimintakykyä. Työvalmennuksen avulla edistetään työmarkkinoille pääsemistä tai palaamista tukemalla yksilön työkykyä ja -valmiuksia.

KUVIO 17. Työpajatoiminnan yksilövalmentajien sukupuolijakauma 2007

KUVIO 18. Työpajatoiminnan työvalmentajien sukupuolijakauma 2007

Yksilövalmentajista valtaosa on naisia, kun taas työvalmentajat ovat lähes yhtä usein miehiä kuin naitakiin. Myös miehiä tulisi kannustaa tehtäviin, joissa saadaan henkilökohtaisempi suhde valmistettavaan. Vuonna 2004 lääninhallitusten toteuttama työpajaselvitys osoitti, että juuri henkilökohtaista valmistusta arvostettiin erityisesti nuorten taholta. Useissa vastauksissa tuotiin kuitenkin esille tarve myös kehittää yksilövalmennusta. Tällä viitattiin pääasiassa valmentajien työsuhteiden vakinaistamiseen. Kenties näihin kehittämistarpeisiin voisi liittää myös miesten osuuden vahvistamisen henkilökohtaisina valmentajina.

ETSIVÄ TYÖPARITOIMINTA

Etsivä nuorisotyö työmuotona jalkauttaa nuorisotyöntekijät sinne, missä nuoret aikaansa viettävät. Tavoitteena on luoda kontakti kohderyhmiin, joita jo olemassa olevat palvelut eivät tavoita, mutta joiden ajatellaan hyötyvän palveluiden käytöstä. Etsivä nuorisotyö pyrkii siis ongelmia ehkäisevästi tavoittamaan ihmisiä, jotka eivät osaa, voi, tahdo tai halua hakeutua nykyiseen palvelujärjestelmään. Saavutetun kontaktin kautta voidaan antaa välitöntä apua tai ohjata asiakkaita muiden palvelujen pariin. Työskentelemällä asiakkaille luontevilla toiminta-alueilla voidaan seurata heidän elämäntilanteitaan ja olosuhteita.

Tässä esitettävät määrälliset tiedot perustuvat opetusministeriön nuorisoyksikön raporttiin ajalta 1.1.–31.7.2008. Tänä aikana etsivä nuorisotyö työllisti yhteensä 112 henkilöä. Työparit jakautuivat sukupuolittain seuraavasti: 43 prosenttia työpareista oli mies- ja naistyöntekijän muodostamia tiimejä, samoin 43 prosenttia työpareista oli kahden naistyöntekijän tiimejä, ja 14 prosenttia työparissa molemmat työntekijät olivat miehiä. Suoraa määrällistä tietoa sukupuolten edustuksesta ei ollut saatavilla.

Etsivä nuorisotyö tavoitti edellä mainitun seitsemän kuukauden aikana 802 nuorta, joista poikia oli 64 prosenttia ja tyttöjä 36 prosenttia. Poikien suuri määrä vahvistaa perinteistä kulttuurista kuvaa siitä, että kadut ovat poikavaltaista aluetta ja tytöt viettävät vapaa-aikaansa enemmän muissa tiloissa. Toisaalta poikien, joiden on usein todettu olevan passiivisempia hakemaan apua tyttöihin verrattuna, saattaa olla helpompi lähestyä nuorisotyöntekijöitä nuorten ”omalla alueella” kuin muissa tiloissa.

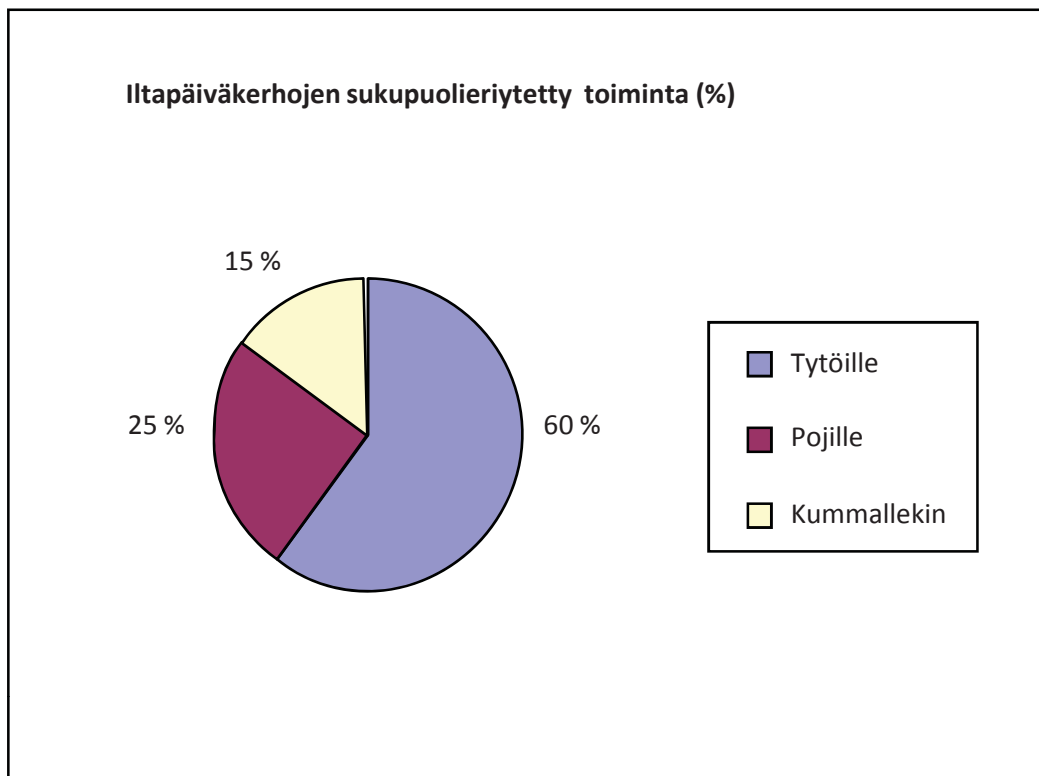

ILTAPÄIVÄKERHOTOIMINTA

Koululaisten iltapäiväkerhotoiminnan tavoitteena on tarjota koululaisille mielekästä tekemistä koulupäivän jälkeen. Kerhotoiminnalla vähennetään koululaisten yksin vietettyjä iltapäiviä sekä lisätään lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksia säännölliseen harrastustoimintaan, joka on sisällöllisesti monipuolista ja lasten kehitystä kokonaisvaltaisesti tukevaa

Vuonna 2008 toimintaan osallistuneita 3–9-luokkalaisia oli 425 458. Avustusta myönnettiin yhteensä 1 150 000 euroa. Tukea saaneita hankkeita oli 505. Suoraa tilastointia iltapäiväkerhon ohjaajista ei ole olemassa, mutta jotain voidaan päätellä Tilastokeskuksen vuoden 2007 tilastoinnista. Sen mukaan kunta-alan kerho-ohjaajista 19 prosenttia oli miehiä ja 81 prosenttia naisia (Kuntasektorin palkkatilasto lokakuu 2007).

Hankenimikkeiden perusteella 3,7 prosenttia avustusta saaneista hankkeista oli suunnattu sukupuolierityiseen kerhotoimintaan. Luku kertoo vain hankkeiden nimeämisestä, ei todellisesta tilanteesta. Käytännössä kerhojen toiminnan sisältö saattaa olla hyvinkin sukupuolierityisesti suunniteltua. Sukupuolierityisiksi nimettyjen hankkeiden jakautuminen tytöille, pojille ja yhteiseen toimintaan näkyy kuviosta 19. Aivan kuten edellä todettiin harkinnanvaraisista nuorisohankkeista, niin myös iltapäiväkerhotoiminnan hankkeista huomattavasti suurempi osa kohdentuu tyttöihin. Taustalla voi olla esimerkiksi se, että erityisesti tytöille suunnattujen hankkeiden avulla pyritään luomaan tytöille omaa tilaa ja ottamaan heidän toiveensa huomioon vaikkapa liikuntakerhoissa, joiden näennäisen sukupuolineutraalissa toiminnassa tytön muuten uhkaavat jäädä paitsioon.

KUVIO 19. Iltapäiväkerhojen sukupuolittain eriytetyt hankkeet 2008

MUUT TOIMIJAT

Kaikissa nuorisotoimintaa ja -palveluja järjestävissä yksiköissä sukupuolta ei ole tilastoitu ollenkaan. Tällaisia olivat Suomen Nuorisokeskukset ry³ ja nuorten tieto- ja neuvontapalvelut.

Opetusministeriö on perustanut Suomeen kymmenen valtakunnallisen nuorisokeskuksen verkoston. Nuorisokeskukset saavat toimintaan ja rakentamiseen valtionavustusta, joka ohjataan nuorten hyödyksi palveluiden ja alennettujen hintojen kautta. Valtakunnallisten nuorisokeskusten ensisijainen tehtävä on tukea kasvattajien ja kouluttajien työtä sekä palvella kansallista ja kansainvälistä nuorisoa.

Suomen nuorten tieto- ja neuvontaverkosto taas käsittää noin 90 paikallista nuorten tieto- ja neuvontakeskusta, joiden lisäksi toimii seudullisia ja maakunnallisia verkkopalveluita sekä kehittämishankkeita. Jo olemassa olevat ja suunnitteilla olevat palvelut kattavat 207 kuntaa. Toiminnan tavoitteena on vastata paikallisten nuorten tiedontarpeisiin niin, että kaikille nuorille voidaan taata tasa-arvoiset tiedon saannin mahdollisuudet.

Nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden kansallisesta koordinaatio- ja kehittämiskeskuksesta ilmoitettiin, että enää harva kansallisen verkoston palveluista tilastoi asiakkaistaan sukupuolta. Juuri käyttöön otetussa tilastoinnin pilottihankkeessa ei tilastoida sukupuolen lisäksi myöskään ikää, vaan ainoastaan kysymyksen tietoteema. Vastaava koordinaattori Mikä Pietilä arvioi, että sukupuolen tilastoimatta jättäminen juontuu osittain tieto- ja neuvontatyön eurooppalaisista periaatteista, joissa edellytetään, että palveluiden tulisi olla tasapuolisesti kaikkien saatavilla, esimerkiksi sukupuolesta tai asuinpaikkakunnasta riippumatta. (Euroopan nuorisotiedotus- ja neuvontajärjestön ERYICA 15. yleiskokous Bratislavassa, Slovakiassa 19.11.2004) Toiseksi, käytännöllisemmäksi syyksi sukupuolen huomiotta jättämiselle Pietilä arvioi anonymien verkon kautta tulevien kysymysten suuren määrän. Pietilä korostaa kuitenkin, että palvelujen kanssa keskusteltaessa tulee ilmi, että tytöt ja pojat kysyvät hyvinkin erilaisia asioita ja ovat nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden asiakkaina eri-ikäisinä. Koska asiaa ei ole systemaattisesti tilastoitu, ei tarkempaa arviota voi kuitenkaan antaa.

Paradoksaalisesti universaali avoimuuden periaate näyttää siis johtaneen tilanteeseen, jossa palvelujen käyttäjien taustoista ja erilaisten nuorten erilaisista tiedon tarpeista ei ole juurikaan tietoa. Onkin syytä kysyä, kuinka hyvin universaaliusperiaate tällöin kykenee toteuttamaan todellista yhdenvertaisuutta. Jos käyttäjistä on hyvin niukasti seurantatietoa, oletetaanko kaikkien käyttäjien tarpeiden tällöin automaattisesti olevan samanlaisia? Yksityiskohtaisempi käyttäjien tilastointi ja herkistyminen eroille mahdollistaisi tarjottavien palveluiden laadun kehittämisen.

³ Puhelinkeskustelu 16.3.2009 Kaisa Pyhälän kanssa.

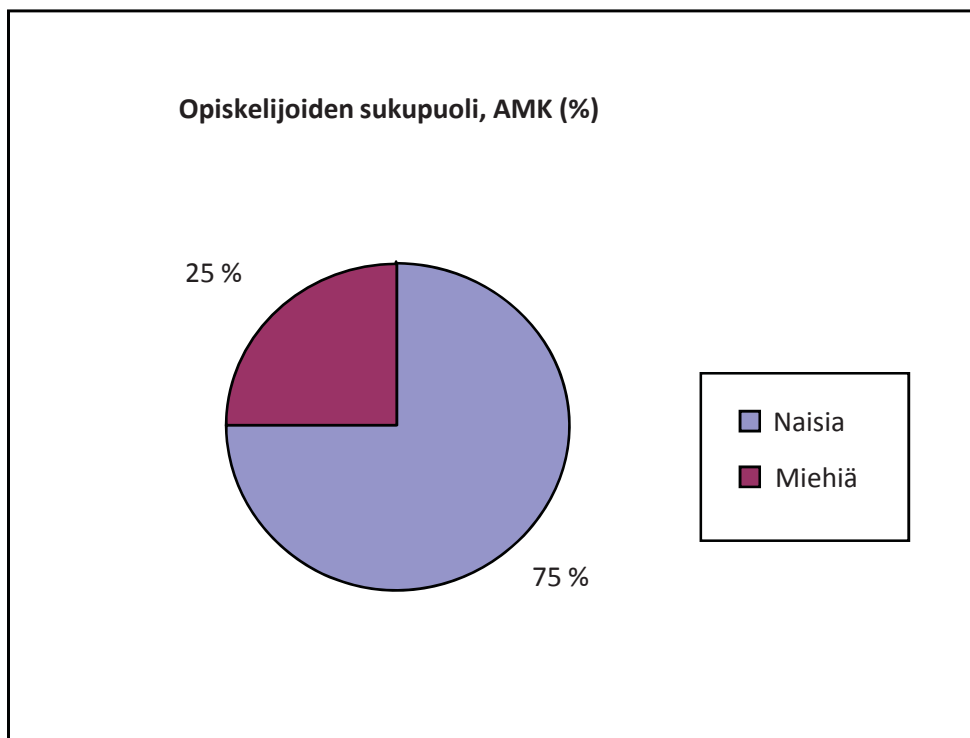

NUORISOTYÖN KOULUTUS

Nuorisoalan koulutusta annetaan Suomessa neljässä ammattikorkeakoulussa: Humanistisessa ammattikorkeakoulussa, Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulussa, Mikkelin ammattikorkeakoulussa ja Yrkehögskolan Noviassa. Näistä oppilaitoksista valmistuu alemman korkeakoulututkinnon suorittaneita yhteisöpedagogeja.

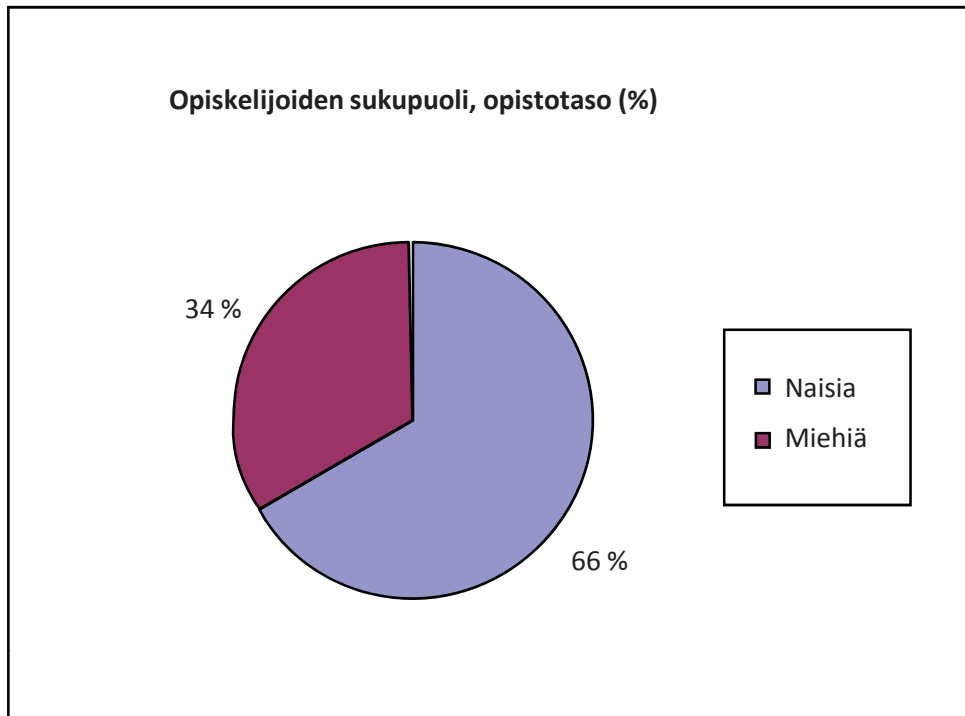
Opetusministeriön AMKOTA-tietokannan tilastojen perusteella vuonna 2008 ammattikorkeakoulujen opetushenkilökunta humanistisella ja kasvatusalalla oli naisvaltaista: 66 prosenttia opetushenkilökunnasta oli naisia ja 34 prosenttia miehiä. Alalle hakevien joukossa naisten osuus painottui tätäkin enemmän: 80 prosenttia alalle hakevista oli naisia ja 20 prosenttia miehiä. Kaikissa ammattikorkeakoulujen nuorisoalan ohjelmissa vuonna 2008 opiskelleiden sukupuolijakauma on esitetty kuviossa 20. Vuonna 2008 tutkinnon suorittaneista 78 prosenttia oli naisia ja 22 prosenttia miehiä. Sukupuolijakauma pysyy siis suhteessa melko samana aina hakuvaiheesta opintojen päättämiseen.

KUVIO 20. Ammattikorkeakoulujen nuorisoalan ohjelmissa vuonna 2008 opiskelleiden opiskelijoiden sukupuolijakauma

Nuorisotyön koulutusta järjestetään Suomessa myös 19 toisen asteen oppilaitoksessa. Näissä oppilaitoksissa suoritetaan nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen perustutkinto. Opetushallituksen tietojen mukaan vuonna 2007 opintoalan opettajista oli 65 prosenttia naisia ja 35 prosenttia miehiä, mikä vastaa siis ammattikorkeakoulujen opettajien sukupuolijakaumaa. Opistotason opiskelijoiden sukupuolijakauma ilmenee kuviosta 21⁴.

⁴ Marianne Portin, Opetushallitus, 25.2.2009.

KUVIO 21. Opistotason koulutuksessa olleiden nuorisoalan opiskelijoiden sukupuolijakauma vuonna 2007.

Myös opistot ovat naisvaltaisia niin opettajakunnaltaan kuin opiskelijoiden osalta. Miehiä kuitenkin hakeutuu opistotason koulutukseen suhteessa hieman enemmän kuin ammattikorkeakouluihin. Opiskelijatilastot kuvaavat hyvin alan segregoitumista naisvaltaiseksi jo opiskeluvaiheesta lähtien. Naisvaltaisuuden murtaminen on monimutkainen haaste.

SUKUPUOLISENSITIIVISYYS AMMATTIKORKEAKOULUJEN NUORISOTYÖN KOULUTUKSESSA

Seuraavassa esitellään, miten sukupuolinäkökulma on otettu huomioon kolmen nuorisoalan koulutusta antavan ammattikorkeakoulun kurssitarjonnassa. Koska kaikki nuorisotyön koulutusta antavat tahot (mukaan lukien opistot) sekä yksi ammattikorkeakoulu eivät ole mukana tarkastelussa, ei selvityksestä voi tehdä suoria johtopäätöksiä sen suhteen, miten sukupuolisensitiivisyyttä alan opetuksessa kokonaisuudessaan toteutetaan. Lisäksi on huomattava, että opetustarjontaa koonneet toimijat eivät saaneet yksityiskohtaisia tietoja kaikilta kursseilta, joilla teemaa oli sivuttu. Tietojen saaminen oli vaikeaa ja aikaa vievää. Sukupuolten tasa-arvoon tähtäävien toimien valvonnan edistämiseksi voisi pohtia, olisiko tulevaisuudessa perusteltua toteuttaa perusteellisempi selvitys siitä, kuinka sukupuolinäkökulmaa sovelletaan nuorisotyön koulutuksessa ja kuinka merkittävä osa sillä on koulutuksen kokonaisuudessa.

Jokaisessa tarkastellussa koulussa kurssitarjontaan kuului joitain pakollisia sukupuoleen liittyviä kursseja. Kurssien laajuus vaihteli oppilaitoksittain, mutta yleensä niiden laajuus sijoittui 3–5 opintopisteen välille. Yhden suurimmista kokonaisuuksista muodostaa Humanistisen korkeakoulun Joensuun yksikön kymmenen opintopisteen laajuinen opintokokonaisuus ”Sosiaalinen vahvistaminen” -teemassa, jossa käsitellään sukupuolisensitiivisyyttä nuorten parissa tehtävässä työssä. Muita pakollisia kursseja ovat esimerkiksi ”Sukupuoli ja media”-verkkokurssi (3 op, Humak) tai kurssi, jolla opiskelijat arvioivat internetissä käytäviä keskusteluja sukupuolinäkökulmasta (5 op, Mamk) sekä ”Projektin johtajuus”-kurssi (Novia), jolla käsitellään valta-asemia ja tasa-arvolakia sukupuolinäkökulmasta. Sukupuolisensitiivisistä työskentelymetodeista yksi opettaja mainitsi hiljaisempien oppilaiden kannustamisen sekä kriittisen näkökulmien esille tuomisen suhteessa tyttöjen ja poikien kasvattamiseen. Eräs oppilaitos mainitsi, että tulevaisuudessa sukupuolinäkökulmaa pyritään ottamaan huomioon sisällyttämällä naisten kirjoittamia teoksia enemmän opetussuunnitelmaan.

Yhteenvedon voi todeta, että sukupuolinäkökulma on otettu huomioon kaikissa tarkastelluissa oppilaitoksissa, mutta pidemmälle meneviä johtopäätöksiä ei näiden selvitysten perusteella voi tehdä. Jotta voisi sanoa jotakin nuorisoalan koulutuksen sukupuolisensitiivisyyden asteesta, tulisi tiedonkeruun olla systemaattista ja tarkasteluun tulisi sisällyttää myös toiseen asteen oppilaitokset.

KESKEISET TULOKSET JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

Valtion rahoittama nuorisotoimiala on monitahoinen kokonaisuus, jonka osat risteävät toistensa kanssa niin suoraan kuin välillisestikin. Yhteistä kaikille toimintaloille kuitenkin on kiinnostus nuoriin, heidän kasvunsa tukemiseen, virikkeellisen toimintaympäristön rakentamiseen ja nuorten yhteiskunnallisen aseman parantamiseen.

Sukupuolten tasa-arvon määrällisen kartoituksen avulla voidaan tuoda esille kriittisiä kohtia, joiden myötä mahdollisia erityistoimenpiteitä voidaan kohdentaa. Tasa-arvotyön pohja nuorisotoimialalla rakentuukin juuri tasa-arvon toteutumista kuvaavan tiedon keräämisen aloittamiseen (http://www.minedu.fi/etusivu/arkisto/2008/1001/tasa_vapaat.html). Tiedon lisäksi tarvitaan päättäjiltä myös halua muuttaa asioita, mikä saattaa johtaa mahdolliseen resurssien uudelleenjakoon tai ainakin vakavaan harkintaan. Puhe suomalaisen tasa-arvon ”jo” toteutumisesta tuottaa sukupuolisokeutta: korostamalla esimerkiksi koulutuksen ja politiikan olemassa olevia, muodollisesti tasavertaisia piirteitä suljemme silmämme samalla monilta ongelmilta. (Holli 2002, 14)

Nuorisotoimiala on naisvaltainen, ja suomalaiset työmarkkinat yleisluontoisesti eurooppalaisessa vertailussa hyvin segregoituneita. Vaikka tyttötyön painottuminen ei ole poikatyöltä pois, tilausta miehille niin ohjaajina kuin opettajina varmasti olisi, kuten myös pojille suunnattavan toiminnan kehittäessä. (Anttonen 2006.) Nuorisotiloille kehitetyt tyttöjen omat tilat ovat varmasti nostaneet tyttöjen kävijämäärää, mutta pojat hallitsevat silti edelleen näitä tiloja. Kenties ”Tyttöjen talo” -verkoston idean leviessä Suomeen aletaan nuorisotaloilla suunnitella tyttöjä houkuttelevaa toimintaa vielä tiiviimmin yhteistyössä tyttöjen itsensä kanssa, heidän keskenäänkin erilaisia tarpeitaan kuunnellen.

Toimenpiteiden kohdistaminen tosin tarvitsee tilastotietoa tuekseen. Vain joka toinen Suomen kymmenestä suurimmasta kunnasta tilastoi nuorisotilojen kävijöitä sukupuolen mukaan. Muidenkaan nuorille tarjottavien palvelujen, kuten tieto- ja neuvontapalvelujen käyttäjäkuntaa ei seurata systemaattisesti. Tilastojen avulla nuorille suunnattavia palveluja voidaan suunnitella entistä yksilöllisemmin. Kysynnän kasvaessa tilastoja voidaan kehittää sukupuolisensitiivisemmiksi. Kehitys on kuitenkin hidasta (Veikkola 2002, 66).

Nuorisotoimialan tasa-arvotilanteen parantaminen lähtee palkkatason korjaamisesta ja työntekijätason naisvaltaisuuden murtamisesta. Samalla on kuitenkin huolestuttavaa, että alalla enemmistönä oleva sukupuoli saa systemaattisesti vähemmän palkkaa. Yksi avain ongelmatilanteeseen olisi koko toimialan profiiliin ja palkkatason nostaminen. Yhteiskunnallisten mielikuvien muuttaminen, ja konkreettisten toimenpiteiden toteuttaminen ovat haasteellisia prosesseja. (Pentikäinen 2002, 94)

Tämä kartoitus toimii keskustelunavaajana entistä tasa-arvoisemmalle nuorisotoimialalle. Tätä kohti voidaan pyrkiä kannustamalla kuntia ja muita toimijoita tekemään tilastoja sukupuolen mukaan sekä organisaation että kävijöiden suhteen. Tutkimustyöhön, joka pureutuu nuorisotoimialan sukupuolittaisiin palkkaus- ja koulutuseroihin, on myönnettävä resursseja. Ennen kaikkea on herkistytävä ajatukselle, että tasa-arvo ei ole ”jo” täällä, vaan se rakentuu jokaisessa hetkessä uudelleen ja on jatkuva prosessi. Siksi pieniltäkin vaikuttavien tekojen laiminlyönti vaikuttaa merkittävästi tasa-arvon toteutumisen valvontaan.

Toimenpide-ehdotuksia

• Tasa-arvosuunnitelmien laatiminen

Tasa-arvossa ei kyse vain määrällisestä tasa-arvosta, vaan myös yhdenvertaisuudesta. Tasa-arvosuunnitelman tekemisen voi liittää myös työpaikan hyvinvoinnin edistämiseen laajemmin. Tasa-arvosuunnitelman teko tarkoittaa, että tasa-arvo huomioidaan organisaation kaikilla tasoilla ja että työntekijät tulevat tietoisiksi sukupuolivaikutuksista ja siitä, miten yksilöt voivat omilla toimillaan edistää tasa-arvoa. Siten tasa-arvosuunnitelman tekeminen sitouttaa henkilöstöä ja vaikuttaa myös esimerkiksi järjestön julkiseen kuvaan. Monet järjestöt ovat integroineet tasa-arvosuunnitelman osaksi järjestön yhdenvertaisuussuunnitelmaa. Selvityksessä ilmenee, että järjestöt kaipaavat tukea ja kannustusta tasa-arvosuunnitelmien laatimiseen.

• Sukupuolen mukainen tilastointi organisaatioissa (palvelujen käyttäjät/työntekijät/organisaatio)

Selvityksessä ilmeni, ettei esimerkiksi nuorisopalveluiden kävijätilastoja tehdä kuin harvoin sukupuolen mukaan. Kun tilastot ja tilastointitavat ovat puutteellisia ja vaikeasti saatavilla, myös toiminnan avoimuutta on hankalaa "mitata" konkreettisesti. Näyttää siltä, että esimerkiksi kävijämäärät perustuvat tällä hetkellä "mutu"-tuntumalle. Tilastointi ja sen kehittäminen auttavat huomaamaan mahdollisia katvealueita ja kehittämistarpeita. Tilastointia on kehitettävä edelleen ja pohdittava yhteisten tunnuslukujen laatimista nuorisotoimialalle.

• Tarkempi selvitys nuorisoalan palkkauksesta

Selvityksessä ilmeni, että nuorisoala on hyvä esimerkki naisvaltaisesta matalapalkkaisesta alasta. Koska tarkempi palkkaselvitys nuorisotoimialan suhteen puuttuu, on tärkeää, että asia selvitetään perusteellisesti. Tämä olisi syytä tehdä yhteistyössä ammattijärjestöjen kanssa.

• Tasa-arvotiedotus ja -koulutus.

Koulutukseen suhtaudutaan selvityksen mukaan ristiriitaisesti. Yhtäältä koetaan, ettei tasa-arvokoulutusta tarvita, koska tasa-arvotilanteen uskotaan olevan jo hyvällä tolalla, toisaalta kuudennes järjestöistä toivoo lisää tasa-arvokoulutusta. Nuorisoalalla olisikin syytä pohtia tasa-arvokoulutusta sekä osana täydennyskoulutusta, tasa-arvosuunnitelmien laadintaa että esimerkiksi nuorisotyöntekijöiden perustutkintoa. Tasa-arvokoulutuksen tulisi olla systemaattista, eikä perustua vain asialle vihkiytyneiden motivaatioon.

• Järjestöjen sisäinen työnvaihto

Työnvaihto tarjoaa yhden keinon murtaa nais- ja miesvaltaisten nimikkeiden juurtuneisuutta. Tasa-arvotilanteen parantamiseksi sekä organisaation tasolla että kävijöiden suhteen, olisi syytä miettiä työntekijöiden ja -kuvien vaihtuvuutta ja kierrättämistä.

• Tutkimuksen tarve: mitä sukupuolisensitiivisyys on käytännössä?

Sukupuolisensitiivistä nuorisotyötä tehdään Suomessa erityisesti Tyttöjen talo-toiminnan yhteydessä, mutta myös muissa kunnallisissa ja järjestöjen toiminnoissa. Yksi tapa tehdä sukupuolisensitiivistä toimintaa näkyvämmäksi ja jakaa siihen liittyviä työkaluja, olisi tehdä kartoitus, jossa koottaisiin Suomessa tehtävä sukupuolisensitiivinen nuorisotyö yksin kansiin.

• Käsitteiden laajempi ymmärtäminen: kaikki tasa-arvoon liittyvä ei ole tyttötyötä ja erilliselle poikatyöllekin on tarvetta

Selvityksessä ilmeni, että sukupuolisensitiivisen toiminnan ymmärretään edelleen tarkoitettavan lähinnä tyttötyötä, vaikka se on vain yksi toiminnan muoto. Sukupuolisensitiivistä toimintaa on hyvä tukea edelleen myös erillisrahoituksella, mutta on syytä myös pohtia, miten sukupuolisensitiivisyys saataisiin sisällettyä nuorisotyön käytäntöihin läpileikkaavana teemana. Tasa-arvokoulutusta olisi hyvä antaa nuorisotyön yhteydessä sekä tytöille että pojille. Esimerkiksi Friidu- ja Fredi-oppaat on nimenomaan tarkoitettu kaikille nuorille.

• Nuorisoalan houkuttelevuuden lisääminen

Nuorisoalan opiskelijoista valtaosa on naisia. Alan palkkaus vaikuttanee alan vetovoimaisuuteen. Nuorisoalan koulutuksessa olisi pohdittava, miten alalle saadaan rekrytoitua enemmän miehiä. Tämä edellyttää muun muassa koulutukseen ja nuorisoalaan liittyvien sukupuolistereotyyppien purkamista.

• Selvitys sukupuolisensitiivisyyden toteutumisesta nuorisotyön opetustarjonnassa

Selvityksessä ilmeni, että sukupuolisensitiivistä nuorisotoimintaa ja kasvatusta opetetaan jonkin verran alan oppilaitoksissa. Sukupuolten välisen tasa-arvon toteutuminen nuorisotoiminnassa edellyttää kuitenkin systemaattisempaa koulutusta jo perustutkintovaiheessa.

LÄHTEET

- Anttonen, Erja (2006) Sukupuolisensitiivisyys kansalaistoiminnassa ja nuorisotyössä. *Keiver-verkkojulkaisu 3/2006*, <http://ojs.seamk.fi/index.php/keiver/article/viewArticle/1063/897>.
- Fredi – pojat, tasa-arvo ja ihmisoikeudet -oppimateriaali*, http://www.setlementtinuoret.fi/files/5/fredi_julkaisu.pdf.
- Friidu – tyttöjen ja naisten ihmisoikeudet*, <http://www.ihmisoikeudet.net/files/friidu.pdf>.
- Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2008–2011*, <http://pre20090115.stm.fi/hu1216290184078/passthru.pdf>.
- Holli, Anne-Maria (2002) Suomalaisen tasa-arvopolitiikan haasteet. Teoksessa Anne-Maria Holli & Terhi Saarikoski & Elina Sana (toim.) *Tasa-arvopolitiikan haasteet*. Helsinki: WSOY, 12–30.
- Honkasalo, Veronika & Nikunen, Minna & Honkatukia, Päivi (2009) Miksi sukupuolesta on niin vaikea puhua? Teoksessa Tommi Hoikkala & Leena Suurpää (toim.) *Kauhajoen jälkipaini. Nuorisotutkijoiden ja ammattilaisten puheenvuoroja*. [Http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/kauhajoki.pdf](http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/kauhajoki.pdf). Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, 13–15.
- Kuntasektorin palkkatilasto, lokakuu 2007. Tilastokeskus.
- Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 8.8.1986/609.
- Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007–2011*, <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2007/liitteet/opm41.pdf?lang=fi>.
- Merikivi, Jani (2007) *Netari.fi – Nuorisotyön arvo*. [Http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/netari.pdf](http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/netari.pdf). Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 14. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto & Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus.
- Näin koulutus lihottaa palkkaa. *Taloussanomat* 24.11.2008, <http://m.taloussanomat.fi/?page=showSingleNews&newsID=200830188>.
- Pentikäinen, Merja (2002) Tasa-arvoperiaate ihmisoikeusperiaatteena. Kansainväliset ihmisoikeudet ja naiset – näkymättömästä näkyvämmäksi. Teoksessa Anne-Maria Holli & Terhi Saarikoski & Elina Sana (toim.) *Tasa-arvopolitiikan haasteet*. Helsinki: WSOY, 70–98.
- Punnonen, Varpu (2006) Esitys ”Kenen asia? Nuoret ja seksuaalinen väkivalta” -keskustelutilaisuudessa. Savonlinna 9.2.2006. Järjestäjinä: Setlementtinuorten liitto ry:n Sinuksi – sukupuolisensitiivisen sosiaalisen nuorisotyön projekti & Linnalan Nuoret ry & Tasa-arvoasiain neuvottelukunta & Raiskauskriisikeskus Tukinainen.
- Pyykkönen, Miika (2007) *Monikulttuurisuus suomalaisten nuorisojärjestöjen toiminnassa*. [Http://www.nuorisotutkimusseura.fi/jarjesto.pdf](http://www.nuorisotutkimusseura.fi/jarjesto.pdf). Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 10. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto.
- Raevaara, Eeva & Saarikoski, Terhi (2002) ‘Mikä nainen, mikä mies? Tasa-arvo ja toimijat eduskunnan kiintiökeskustelussa. Teoksessa Anne Maria Holli & Terhi Saarikoski & Elina Sana (toim.) *Tasa-arvopolitiikan haasteet*. Helsinki: WSOY, 264–286.
- Senu*, <http://www.senu.fi/index.php?90>.
- Tasa-arvoa valtavirtaan*, <http://www.eurofem.net/valtavirtaan>. Luettu 9.4.2009.
- Vapaa-aikapalveluihin tasa-arvoa, *Opetusministeriön verkkolehti* 10.1.2008, http://www.minedu.fi/etusivu/arkisto/2008/1001/tasa_vapaat.html.
- Veikkola, Eeva-sisko (2002) Sukupuolten asema tilastoissa. Teoksessa Anne-Maria Holli & Terhi Saarikoski & Elina Sana *Tasa-arvopolitiikan haasteet*. Helsinki: WSOY, 50–69.

LIITE: WEBROPOL-KYSYMYKSET

Nuorisotoimialan tasa-arvokartoitus

NUORISO
TUTKIMUS
S·E·U·R·A

Nuorisotoimialan tasa-arvokartoitus: valtakunnalliset nuorisojärjestöt, palvelujärjestöt ja nuorisotyöjärjestöt

Taustatiedot

1) Järjestön nimi: *

2) Perustamisvuosi:

3) Yhteyshenkilö: *

4) Järjestön osoite: *

5) Miten paljon järjestön toiminta painottuu nuorisotoimintaan? *

- Kokonaan nuorisotoimintaa
 Pääpaino nuorisotoiminnassa
 Osaltaan nuorisotoimintaa

6) Minkä ikäisiä nuoria toimintaanne osallistuu pääasiallisesti? *

- Alle 15-vuotiaita
 15-18-vuotiaita
 Yli 18-vuotiaita

7) Seuraavassa on lueteltu erilaisia nuorisotoiminnan muotoja. Valitse seuraavista parhaiten järjestönne toimintaa kuvaava v:

- kerho- ja ryhmätoiminta
 nuorten leirit
 avoin toiminta
 nuorten matkat ja vierailut
 nuorten tapahtumat (esim diskot/urheilutapahtumat)
 nuorisotyöjärjestöt, palvelujärjestöt ja valtakunnalliset nuorisojärjestöt

Nuorisotoimialan tasa-arvokartoitus

NUORISO
TUTKIMUS
S·E·U·R·A

Henkilöstö ja jäsenistö

8) Järjestönne puheenjohtaja:

Nainen: Mies:

9) Järjestönne varapuheenjohtaja:

Nainen: Mies:

Vastaa seuraaviin kysymyksiin henkilöiden määrä sukupuolittain

10) Muut luottamushenkilöt: *

Naisia: *   Miehiä: *

11) Johtoasemassa olevat työntekijät: *

Naisia: *   Miehiä: *

12) Muut työntekijät: *

Naisia: *   Miehiä: *

Seuraavien 3 kysymyksen kohdalla sukupuolittain jaotellun tiedon puuttuessa laita henkilöiden yhteismäärä

13) Vapaaehtoistyöntekijät (arvio):

Naisia: Miehiä:

Yhteensä:

14) Jäsenet:

Naisia: Miehiä:

Yhteensä:

15) Toiminnassa mukana olevat nuoret:

Naisia: Miehiä:

Yhteensä:

16) Onko järjestönne työntekijöillä nuorisotyön tutkinto (esim. yhteisöpedagogi/AMK tai nuorisoohjaaja/opistotaso)? *

Kyllä Ei

Mikäli vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, mikä on työntekijöidenne koulutus sukupuolittain?

Nuorisotoimialan tasa-arvokartoitus

NUORISO
TUTKIMUS
S·E·U·R·A

Sukupuolisensitiivinen toiminta

20) Onko järjestöllänne virallista tasa-arvosuunnitelmaa? *

Kyllä: Ei:

21) Jos ei, niin miksi?

22) Tehdäänkö järjestössänne sukupuolen mukaan eriytettyä työtä?

- a) tytöille suunnattua toimintaa
 b) pojille suunnattua toimintaa
 c) ei tehdä

23) Jos vastasit vaihtoehdon a ja/tai b, minkälaista? Jos vastasit vaihtoehdon c, miksi ette ole kokeneet sitä tarpeelliseksi? *

24) Millä tavalla järjestönne avoimessa toiminnassa otetaan huomioon sukupuolten tasa-arvo? *

25) Onko järjestössänne järjestetty tasa-arvokoulutusta? *

Kyllä: Ei:

26) Jos ei, niin miksi?

27) Lopuksi: mitä lisäresursseja koet järjestönne kaipaavan tulevaisuudessa tasa-arvon parempaa toteutumista varten? *

Haluan lähettää vastaukset

<-- Edellinen

Lähetä

Palauta alkuperäiset

100% valmiina (Sivu 3 / 3)

